

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประวัติความเป็นมาของพันธเอก สมคิด ศรีสังคม

1.1 ชาติกำเนิด

พันธเอก สมคิด ศรีสังคม เกิดเมื่อวันอังคาร ประมาณเดือนอ้ายหรือเดือนยี่ ปีมะโรง พ.ศ. 2459 (ไม่ทราบวันเดือนเกิดที่แน่นอนแต่มีการใช้ตลาดเคลื่อนเป็น 1 สิงหาคม พ.ศ. 2460) ที่หมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งที่ชื่อว่าบ้านสร้างคอม (ปัจจุบันคือ ตำบลสร้างคอม อำเภอสร้างคอม) ซึ่งห่างจากตัวเมืองอุดรธานีประมาณ 70 กิโลเมตร พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 9 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 6 คน ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว 8 คน พันเอก สมคิด ศรีสังคมเป็นน้องคนสุดท้อง ปัจจุบัน พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีอายุ 92 ปี

บิดาของพันธเอก สมคิด ศรีสังคมถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2460 ในขณะที่พันธเอก สมคิด ศรีสังคมมีอายุประมาณ 1 ขวบ อยู่ในระหว่างหัดเดินเท่านั้น เมื่อบิดาเสียชีวิตมารดาและพี่ ๆ ก็ช่วยกันเลี้ยงดูพันธเอก สมคิด ศรีสังคมมาตลอด และคงไม่มีใครที่จะดูแลอุ้มชูในวัยเด็กได้ใกล้ชิดเท่าแม่ ทำให้ชีวิตของพันธเอก สมคิด ศรีสังคมอยู่เคียงข้างแม่มาตลอด

พันธเอก สมคิด ศรีสังคม เล่าว่า แม่เป็นคนใจบุญเคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมมาก ทุกเช้าแม่จะพาลูกทำบุญตักบาตรและตอนสายนำภัตตาหารไปถวายพระคุณเจ้าในวัด ตอนเย็นแม่จะไปเก็บดอกไม้ที่ปลูกอยู่ตามริมรั้วมาวางไว้บนพานในห้องนอนแล้วทำการสวดมนต์เป็นประจำทุกวัน นอกจากนั้นแม่ยังพยายามสั่งสอนลูกหลานให้มีมารยาทอันดีงาม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้แก่คนอื่น พันเอก สมคิด ศรีสังคมยกคำสอนของแม่มาเล่าให้ฟังดังนี้ “ให้ขยันหมั่นเพียร อย่าเกียจคร้านในการทำมาหากิน ในบ้านให้มีพร้อมทุกอย่างอย่าไปขอคนอื่น เขา ไม่ว่าจะ เป็น พริก มะเขือ กล้วย ตะไคร้ และของที่ใช้เป็นอาหาร รวมทั้งให้ขยันการงานอื่น ๆ ด้วย” ในด้านกริยามารยาท แม่ก็สอนเป็นภาษาอีสานว่า “ตื่นเป็นของต่ำ เตือ ลูกเตือ เขี้ยบหญ้าแพรกกะตาย เขี้ยบหญ้าหวายกะลัม อย่าไปเต๊ะไปตีผู้ได้เตือลูกเตือ คือ สอนให้มีกริยามารยาทเรียบร้อย รู้จักที่ต่ำที่สูง” เป็นต้น

สำหรับพี่น้องคนอื่น ๆ ก็ดำเนินชีวิตตามรุ่นพ่อและแม่ คือ ประกอบอาชีพทำนา จะมีเพียงแต่พี่ชายคนเดียวชื่อ “คำผอง” ซึ่งเกิดเมื่อ พ.ศ. 2448 มิได้เจริญรอยในด้านอาชีพชาวนา

ตามพี่สาวคนอื่น ๆ แต่หันไปดำรงชีวิตในด้านรับราชการเป็นครู กำนัน รวมทั้งการค้า และมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างชีวิตของพี่น้อง สมคิด ศรีสังคม เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านการศึกษา หากมิได้พี่ชายคนนี้ประดับประดาชีวิตของท่านแล้ว ชีวิตของท่านอาจจะจมปลักอยู่กับทุ่งนา เหมือนเพื่อนรุ่นเดียวกันอย่างแน่นอน สำหรับท่านได้สมรสกับนางฟรานเซสกา ศรีสังคม และมีบุตรธิดาด้วยกัน 4 คน เป็นหญิง 3 คน และเป็นชาย 1 คน ดังนี้

1. นางสาวดารา สเทลลา ศรีสังคม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโทประวัติศาสตร์ และภาษาฝรั่งเศส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันประกอบอาชีพแปลหนังสือ

2. พ.ญ. สุดา เย็นบำรุง สำเร็จการศึกษาแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบอาชีพ กุมารแพทย์ แผนกกุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะ ปัจจุบันสมรสกับนายชาติชาย เย็นบำรุง ประกอบอาชีพนักธุรกิจ มีบุตรด้วยกัน 3 คน

3. นางบุษบา ศรีสังคม สำเร็จการศึกษาศาสนาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทที่ ASSHLAND THEOLOGICAL ประกอบอาชีพศิษย์พยาบาลของคริสเตียน เปิดโบสถ์ที่หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันสมรสแล้วกับนายบวร หลือเจริญกุล มีบุตรด้วยกัน 3 คน

4. นายศักดิ์ดา ศรีสังคม สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทด้านเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย KO. ประเทศญี่ปุ่น ประกอบอาชีพ รองกรรมการผู้จัดการฝ่ายการเงิน บริษัทผลิตไฟฟ้าจำกัด มหาชน ปัจจุบันสมรสแล้วกับนางอรพิน ศรีสังคม ประกอบอาชีพผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่สายเลขานุการองค์กรและกฎหมายธนาคารสินเอเซีย จำกัด มหาชน มีบุตรด้วยกัน 3 คน

1.2 การศึกษา

ในวัยเด็กเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมปีที่ 5 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาภาคบังคับ ณ บ้านสร้างคอม แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวกระทรวงธรรมการสมัยนั้นขยายหลักสูตรประถมศึกษาเป็น 5 ปีโดยเพิ่มวิชาสิกขกรรมไว้ในหลักสูตรใหม่ด้วย แล้วจึงเข้าเรียนระดับมัธยมปีที่ 1 ใน 2471 มีอายุ 11 ขวบและสอบไล่ได้เลื่อนชั้นขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งจบหลักสูตรมัธยมศึกษา ชั้นมัธยมปีที่ 8 ใน พ.ศ. 2478 โดยได้รับคะแนนระดับดีเยี่ยมของประเทศ คือ ได้คะแนนเกิน 75% ขึ้นไป ทั้งนี้ก็โดยอาศัยบารมีของท่านอาจารย์หม่อมหลวงมานิจ ชุมสาย ซึ่งกำลังหนุ่มแน่นไฟแรง เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ และ

ถูกส่งตรงไปดำรงตำแหน่งข้าหลวงตรวจการณการศึกษาและอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนอัครพิทยานุกูล พร้อมกัน ดังนั้นจึงมีสิทธิ์สอบชิงทุนเล่าเรียนหลวง (KING's Scholarship) ปราบกฏว่า พ.ศ. 2478 พันเอก สมคิด ศรีสังคม ที่เรียนจบในสายอักษรศาสตร์ มีคนสอบได้คะแนน 75% ขึ้นไป อยู่ 4 คน เท่านั้น แต่ปราบกฏว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคมไม่ได้รับทุนดังกล่าว เนื่องจากคนที่เรียนจบ ม.8 ไปแล้ว คนที่เข้าเรียนมหาวิทยาลัยแล้วก็เข้ามาสอบแข่งขันด้วย

อนึ่ง ในสมัยนั้นแรงกระตุ้นที่เป็นพลังสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่ช่วยผลักดันให้เรา มีความขยันขันแข็งในการศึกษาเล่าเรียนก็คือ วรรณกรรมของนักเขียนร่วมสมัย เช่น วรรณกรรม เล่มเล็กที่ชื่อว่า " เกิดมาแล้วต้องเก่ง" ซึ่งเป็นฝีมือเขียนของ "ส. ธรรมยศ" ซึ่งเป็นนักเขียนมือหนึ่ง เป็นที่นิยมของพวกนักเรียนรุ่นนั้นเป็นอย่างมาก หนังสือวรรณกรรมเล่มนี้ได้เป็นแรงหนุนใจ และ สะกิดจิตสำนึกของพันเอก สมคิด ศรีสังคมเสมอมาว่า ทำอย่างไรเราจึงจะ "เก่ง" กว่าคนอื่น หรือ เพื่อนรุ่นเดียวกัน เช่น จะต้องจบ ม.8 ก่อนคนอื่น ๆ เข้ามหาวิทยาลัยได้รับปริญญา ก่อนคนอื่น ๆ ไม่ต้องให้ใครมาบังคับ ดังที่ผ่านมาแล้วต้อง "ฝัน" ถึงอนาคตอันแจ่มใสและมุ่งมั่นไต่บันไดสังคม พันเฝ้าอุปสรรค ทำความฝันให้เป็นความจริงให้จงได้ แพ้หรือชนะ ได้หรือไม่ได้ เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต้องย่อท้อถอยหลังและพยายามยึดหลักนี้เป็นแนวทางแห่งชีวิต จนกระทั่งทุกวันนี้

เมื่อพลาดทุนการศึกษาดังกล่าว พันเอก สมคิด ศรีสังคมก็ไปเรียนโรงเรียนฝึกหัด ครุในกรุงเทพมหานครเป็นเวลา 1 ปี จนได้รับประกาศนียบัตรประโยคประถมศึกษา (ป.ป.) กลับมา เป็นครุที่โรงเรียนเดิมตั้งแต่ พ.ศ. 2480 ขณะเดียวกันก็เรียนวิชากฎหมาย ณ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์และการเมืองไปด้วยจนสำเร็จได้รับปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิต และนิติศาสตร์ มหาบัณฑิต จบธรรมศาสตร์ พ.ศ.2483 โดยเป็นรุ่นแรกที่เรียนจบหลักสูตร 4 ปี แต่ไม่ค่อยได้มา เรียนนักเพราะเป็นครูชนบท แต่อาศัยการซื้อเอกสารคำสอนของอาจารย์จากทางมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปอ่านสอบ เมื่อเรียนจบก็สอบเข้ากรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย ตำแหน่งผู้ช่วยอัยการ เพื่อทำหน้าที่ผู้ช่วยกรมอัยการอยู่ไม่ถึง 6 เดือน แล้วพันเอกสมคิด ศรีสังคม ก็ไปสอบแข่งขันได้ และโอนมารับราชการในกรมพระธรรมมัญญู กระทรวงกลาโหม เนื่องจาก กระทรวงกลาโหมประกาศ รับอัยการทหารโดยต้องการผู้ที่จบธรรมศาสตร์บัณฑิตรุ่นหลักสูตร 4 ปี พันเอก สมคิด ศรีสังคม สอบได้ก็โอนมารับราชการทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2484 และในระหว่างรับราชการทหารนั่นเองที่พันเอก สมคิด ศรีสังคม ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกใน พ.ศ. 2488 ต่อมาใน พ.ศ. 2492 ขณะมียศร้อยเอกทางรัฐบาลสมัยนั้นมีนโยบาย จะส่งนักศึกษาที่มีความรู้ทาง กฎหมายระดับปริญญาตรีไปศึกษาต่อในต่างประเทศทั้งในยุโรป และสหรัฐอเมริกา ก.พ.จึงได้จัด ให้มีการสอบให้ทุนกระทรวงต่าง ๆ โดยเปิดรับสมัครผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว

ร.อ.สมคิด ศรีสังคม ก็ไปสอบแข่งขันทุนของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทยจนได้รับการส่งไปศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศาสตร์ ที่ประเทศอังกฤษถึง 8 ปี จึงกลับมารับราชการต่อจนมีศพันเอก

นอกจากนี้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังชอบอ่านหนังสือในทางการเมืองเกี่ยวกับประวัติของบุคคลสำคัญเป็นพิเศษ รวมทั้งการปกครองของต่างประเทศ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ในยุโรป

2. ประวัติการทำงานของพันเอก สมคิด ศรีสังคม

2.1 งานด้านนักเขียน

พันเอก สมคิด ศรีสังคม เขียนหนังสือที่เผยแพร่อยู่ในปัจจุบันหลายเล่มซึ่งเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจทวีปยุโรป หนังสือดังกล่าวเป็นประวัติศาสตร์เศรษฐกิจในยุโรปซึ่งเริ่มตั้งแตยุคดึกดำบรรพ์จนถึงก่อนปฏิวัติอุตสาหกรรม คือ ศตวรรษที่ 18 และหนังสือเล่มนี้ก็เขียนไว้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 ก่อนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้ยังมีหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจในประเทศไทย พันเอก สมคิด ศรีสังคม เสริมว่า ซึ่งไม่ยังมีใครเขียนเลย แต่ถ้าเป็นประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาบ้าง (ปัจจุบันกำลังแก้ไขเพิ่มเติมและพิมพ์ใหม่) ซึ่งพันเอก สมคิด ศรีสังคม กล่าวต่อว่า ในการเขียนตำราแต่ละเล่มนั้นจะต้องอาศัยการไปซื้อตำราที่เขาเรียนจบแล้วและขายทิ้ง วิชาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจยุโรปเป็นวิชาที่มีความสำคัญ ทุกคนควรจะต้องรู้ เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ทางการเมือง และประวัติศาสตร์อื่น ๆ เพราะจะได้ศึกษาถึงระบบเศรษฐกิจของสมัยก่อนว่าเป็นอย่างไร มีพัฒนาการอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร นอกจากนี้ยังมีหนังสือเรื่อง เมื่อข้าพเจ้าไปอังกฤษ วิชาอาชญาวิทยา “เรื่องการคุมประพฤติเด็ก” ปัญหาการร่างรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปการเมืองกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เป็นต้น

2.2 งานด้านสังคม

งานเพื่อสังคมนี้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ดำเนินมามากพอสมควร ดังที่ท่านเคยกล่าวไว้ในบทความที่เกี่ยวกับชีวประวัติของท่าน เช่น “มาถึงตอนนี้ชีวิตของข้าพเจ้าซึ่งเริ่มต้นจากปฐมวัย เป็นลูกชานาที่ดำเนินชีวิตอยู่ตามทุ่งนาป่าไม้ ท่ามกลางแสงแดดและสายลม ได้หักเห ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่น่าเชื่อ มีใครจะคิดว่าเด็กชายลูกชานาคนนี้จะอาจหาญสามารถ “ลิขิต” ชีวิตของตนจนประสบความสำเร็จได้อย่างน่าชื่นชม ทั้งก็สามารถฟันฝ่าอุปสรรคขวากหนาม โดยเฉพาะทางการเมือง แม้เพื่อนนักการเมืองบางคนถูกฆาตกรรม แต่ก็เกือบเอาชีวิต

ไม่รอดจากศัตรูการเมืองเหมือนกัน ที่ฟันปากเหยี่ยวปากกามาได้ก็คงเพราะ "พระเจ้า" บนสวรรค์ทรงเทพพระพรปกป้องคุ้มครองพิทักษ์รักษาไว้จากผองภัยทั้งหมด" เนื่องจาก พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นคนชอบธรรม โดยตั้งปณิธานไว้ว่า "จะขออาสารับใช้ประเทศชาติและประชาชน เพื่อใช้หนี้แผ่นดินด้วยความจริงใจ และซื่อสัตย์สุจริต" และท่านก็ได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญานั้น โดยสม่ำเสมอตลอดมา โดยพิสูจน์ได้จากงานที่ท่านทำเพื่อสังคม เช่น เป็นประธานมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการประชาสัมพันธ์ขอทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากครอบครัวยากจนในชนบท ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันโดยร่วมมือกับประชาชนชาวญี่ปุ่นและสื่อมวลชนในประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งโครงการช่วยเหลืออื่นอีก เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพ ช่วยเหลือคนพิการฯ และได้ขยายโครงการดังกล่าวไปยังประเทศอื่นด้วย เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศกัมพูชา ประเทศอัฟกานิสถาน รวมเวลาดำเนินงานของมูลนิธิ จนถึง พ.ศ. 2549 เฉพาะทุนการศึกษาที่นักเรียนไทยได้รับทั้งหมดคิดเป็นเงินทั้งสิ้น 335,505,500 บาท

นอกจากนี้ยังร่วมกับชาวญี่ปุ่นและอเมริกันจัดตั้งมูลนิธิเอเชีย ขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นศูนย์ประสานงานในการประชาสัมพันธ์การขอรับทุนการศึกษาข้างต้น จากพี่น้องชาวไทยและชาวอเมริกันในประเทศสหรัฐอเมริกา และพันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้เดินทางไปเยือนคนไทยในสหรัฐอเมริกา ตามนครต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสถานทูตไทย ตลอดจนพี่น้องคนไทยในหัวเมืองเหล่านั้น

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังร่วมกับนายอุดร ตันติสุนทร อดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดตากและอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยกับอาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตั้งมูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการให้การศึกษาด้านการเมืองในระดับท้องถิ่นแก่สมาชิกสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบจัดตั้ง "ชมรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด" ขึ้นทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อร่วมมือกับทางจังหวัดและสภาท้องถิ่นจัดหานักวิชาการไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

2.3 งานด้านราชการ

พันเอก สมคิด ศรีสังคม รับราชการเป็นครูโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล ใน พ.ศ. 2480 - 2483 หลังจากนั้นได้โอนไปรับราชการเป็นอัยการผู้ช่วย กรมอัยการ กระทรวงมหาดไทยใน พ.ศ. 2484 และในปีถัดมาก็ได้โอนไปดำรงตำแหน่งอัยการทหาร กรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม และตำแหน่งสุดท้ายของชีวิตราชการ คือการเป็นหัวหน้ากองนิติธรรมทหาร และได้ลาออกไปทำ

หน้าที่นักวิชาการ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2512 โดยการชักชวนของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ สมัยนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

2.4 งานด้านการเมือง

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ดำเนินงานทางด้านการเมืองมาหลากหลายตำแหน่ง โดยมีแนวทางในการดำเนินงานทางการเมืองอย่างชัดเจน จนถึงปัจจุบัน

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งบทบาททางการเมือง เป็น 2 บทบาท คือ บทบาททางการเมืองก่อนการดำรงตำแหน่งทางการเมือง และบทบาททางการเมืองขณะดำรงตำแหน่งนั้น

บทบาทก่อนการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมาโดยตลอด โดยแม้กระทั่งเมื่อพันเอก สมคิด ศรีสังคม ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ทางการเมือง ท่านก็ยังมีส่วนร่วมทางการเมือง สรุปได้ดังนี้

1. พันเอก สมคิด ศรีสังคม มุ่งให้การศึกษาและความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน นักศึกษา ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในสังคม แต่เป็นการให้ความรู้ที่แคบเข้ามา คือ การเรียนรู้ทางการเมืองและการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนให้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบการเมือง จะทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล โดยพยายามชักจูงให้ประชาชนสนใจการเมืองเพื่อรักษาและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองให้ดีขึ้น การให้การศึกษาทางระบบการเมืองการปกครองแก่ประชาชนนั้น พันเอก สมคิด ศรีสังคมทำได้โดยพูดคุยกเล่าให้ประชาชนฟังถึงหลักเกณฑ์ของการดำเนินการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเมื่อมีโอกาสอำนวย โดยเฉพาะประชาชนในจังหวัดอุดรธานี ยกตัวอย่างเช่น การเป็นอาจารย์พิเศษให้กับมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน รวมทั้งการพูดคุยกกับประชาชนในจังหวัดอุดรธานี

2. การสร้างความชอบธรรมให้กับประชาชน คือ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้สร้างความชอบธรรมด้านวัฒนธรรม การศึกษา การเมือง ทำให้ประชาชนในจังหวัดอุดรธานีหรือจังหวัดอื่น ๆ รู้สึกว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคม คือผู้แทนของพวกเขาทุกคน เช่น โครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน โดยท่านกล่าวว่า "การทุจริตโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่านเป็นแบบฉบับการคอร์รัปชันอย่างร้ายแรงและหน้าด้านที่สุด เช่นเอาน้ำทะเล 300 ไร่มาออกเป็นโฉนดที่ดินขายให้รัฐ ถือว่าไม่ใช่เรื่องเล็ก หากรัฐบาลไม่ดำเนินการ ก็แสดงว่านโยบายปราบคอร์รัปชันล้มเหลว การที่นายยงยุทธจะเพิ่มงบประมาณอีกกว่าหมื่นล้านบาทเพื่อเดินหน้าโครงการนี้ทั้งที่มีการทุจริต และยังคงเอาพวกทุจริตมาทำต่อ ถือว่าใช้ไม่ได้ นายกฯ ทำท่าขมขื่น

ปราบปรามเรื่องนี้ แต่มาทำอย่างนี้เท่ากับส่งเสริมให้บ้านเมืองฉิบหาย เพราะจะมีการเอาเยี่ยงอย่าง ถือว่าพวกแกทำได้ฉันก็ทำได้”

3. รับฟังความคิดเห็นของประชาชน พันเอก สมคิด ศรีสังคม ใช้เวลาส่วนหนึ่งติดตามความเดือดร้อนของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดอื่น ๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และสะท้อนปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้ฝ่ายบริหาร และฝ่ายต่างๆ ได้รับรู้และดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง อีกทั้งยังช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมือง

4. การเผยแพร่ความรู้ระบอบประชาธิปไตย สำหรับบทบาทนี้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจาก พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้กล่าวไว้ว่า เสมอว่า “การสอนเรื่องการเมือง หรือแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยควรจะได้รับคำสั่งสอนตั้งแต่เด็ก เพื่อให้เกิดการซึมซับหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ” ซึ่งทำให้ประชาชนมีความรู้ และความสำนึกทางการเมืองอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม พันเอก สมคิด ศรีสังคม ก็ยังไม่ละความพยายามในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย โดยท่านได้ใช้วิธีการเขียนหนังสือเผยแพร่ความรู้ด้านการเมือง ประชาธิปไตย เช่น ปัญหาการร่างรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปการเมืองกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และอื่น ๆ อีกหลายเล่ม แต่ในระดับท้องถิ่น พันเอก สมคิด ศรีสังคม ใช้วิธีการพูดคุยกับชาวบ้านโดยตรง

5. สนใจปัญหาของประชาชน พันเอก สมคิด ศรีสังคม คอยติดตามข่าวสารเกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนทั้งประเทศอยู่ตลอดเวลา โดยท่านติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น สื่อนิตยสารพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น เช่น การติดตามปัญหาการสร้างเหมืองแร่โพแทชที่อุดรธานี ซึ่งโครงการดังกล่าวเอื้อประโยชน์ให้กับนายทุน ขณะที่ชาวบ้านเสียประโยชน์

6. การเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เช่น มูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา (EDF) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2530 โดยได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลังให้เป็นองค์กรสาธารณกุศล ลำดับที่ 255 มีพันธกิจในการแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาการศึกษา และการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประเทศ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสให้สามารถได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเท่าเทียมกันเพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงที่สุดและกลับมาพัฒนาถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง เพื่อเป็นการบรรลุถึงพันธกิจดังกล่าว EDF ได้ดำเนินโครงการทุนการศึกษาและโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนในพื้นที่ชนบทห่างไกลของ 19 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ

ประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างน้อย (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โดยในปัจจุบันโครงการทุนการศึกษา EDF สามารถสร้างโอกาสในการศึกษาให้แก่เด็กยากจนมากกว่า 200,000 คน ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายกว่า 3,600 โรงเรียน โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีหน่วยงานต่างๆจากทั้งภาครัฐ และเอกชนรวมถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 59 เขต ใน 19 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ EDF ยังได้ร่วมมือกับ EDF-Lao, SCADP-Cambodia และ MESAA-Afghanistan ในการขยายขอบเขตความช่วยเหลือด้านการพัฒนาศึกษาแก่เด็กและเยาวชนด้วยโอกาสในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศอัฟกานิสถาน ผ่านโครงการทุนการศึกษา โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรครู และโครงการเพื่อเด็กพิการเป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ 1. เพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และต้องการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแต่ครอบครัวไม่สามารถที่จะสนับสนุนให้เรียนต่อได้ด้วยสาเหตุความยากจน โดยไม่เน้นเรื่องการมีผลการเรียนดี 2. ส่งเสริมให้เยาวชนได้พัฒนาความเชื่อมั่นและความสามารถของตนเอง เพื่อช่วยเหลือครอบครัวและ ชุมชนของตนเองต่อไปในภายภาคหน้าได้ตามความเหมาะสมในโอกาสอันควร 3. ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรัก ความสนใจ และความรู้ในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนต่อไป และ 4. EDF เป็นองค์กรสาธารณกุศลไม่แสวงหาผลกำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

บทบาทขณะดำรงตำแหน่งทางการเมือง

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี 4 สมัย (พ.ศ. 2512 – 2529)

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ลงสู่สนามการเมือง เมื่อรัฐบาลเผด็จการจอมพล ถนอม เปิดให้มีการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2512 คราวนี้เป็นยุคใช้ธงจับหาเสียงแทนการใช้ม้าในการหาเสียง แล้วปรากฏว่าได้เป็น ส.ส. สมใจ โดยยังยืนหยัดในหลักการเดิมคือ ไม่มีหัวคะแนน ไม่ซื้อเหล่าเลี้ยง นอกจากนั้นในสมัยนั้น พันเอก สมคิด ศรีสังคม สังกัดพรรคเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีหัวหน้าพรรคคือ นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ แต่พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้รับเลือกตั้งคนเดียว จึงเป็นเหมือน ส.ส.อิสระ ต่อมาได้รวมกลุ่มกับนายบุญเย็น วอทอง นายฟอง สิทธิธรรม นายอนันต์ ภัคดีประไพ ก่อนหวอดจะตั้งพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย แต่จอมพล ถนอมยึดอำนาจตนเองเสียก่อน พันเอก สมคิด ศรีสังคม จึงต้องกลับมาทำมาหากินด้วยการตั้งสำนักงานทนายความขึ้นใน กรุงเทพมหานคร

ใน พ.ศ. 2518 พันเอก สมคิด ศรีสังคมได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง โดยเป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ที่รวบรวมนักการเมืองหัวก้าวหน้ามาปฏิบัติหน้าที่

ร่วมกัน ในสมัยนั้นมีพรรคการเมืองหัวใหม่อีก 2 พรรค คือ พรรคแนวร่วมสังคมนิยมที่มีนายแคล้ว นรปติ เป็นหัวหน้าพรรคฯ กับพรรคพลังใหม่ที่มี น.พ.กระแส ชนะวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรค

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ยื่นหยัดตามแนวทางสังคมนิยมในวิถีทางประชาธิปไตยมาตลอดจึงได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งใน พ.ศ. 2529 ในสังกัดพรรคแรงงานประชาธิปไตยโดยนายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร เป็นหัวหน้าพรรค

2 หัวหน้าพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2514)

พันเอก สมคิด ศรีสังคมเล่าว่า ความคิดในการจัดตั้งพรรคการเมืองแนวทางสังคมนิยม เป็นไปตามคำเรียกร้องต้องการของประชาชนในยุคนั้น และโดยเฉพาะพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ต้องกล่าวว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ เพียงมองตากุ้ยกันไม่กี่คำ สายธารแห่งสังคมนิยมทุกสายก็พร้อมที่จะไหลมารวมกันอย่างไม่มีข้อแม้ใด ๆ แต่กว่าจะสามารถก่อตั้งพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยได้ ผู้ก่อการต้องทำงานกันอย่างหนัก ต้องไปร่วมพูดคุยกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างเต็มที่ในด้านอุดมการณ์ของพรรค แนวทางนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายอันเป็นรูปธรรมและบุคคลที่จะมาเข้าร่วมวงสนทนาที่ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ห้องประชุม โดยเฉพาะที่สำนักงานธรรมรังสี ถนนวิสุทธิกษัตริย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บ้านของ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน ที่อยู่ใกล้อาคารโรงแรมพอลโล ถนนวิภาวดีรังสิต และที่ทำการพรรคแห่งแรก ณ.บ้านเลขที่ 20 ซอยร่วมมิตร ถนนพระราม 6 กรุงเทพมหานคร ซึ่งคงกล่าวได้ว่า “ได้ลงทุนทางความคิด และเหนื่อยกันไม่น้อย” กว่าจะมาเป็นพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

เรื่องที่มีการถกเถียงกันมากที่สุด กลับกลายเป็นเรื่องชื่อของพรรค ใช้เวลานาน และถกกันหลายรอบ โดยเฉพาะคำต่อท้าย “แห่งประเทศไทย” เพราะบางท่าน โดยเฉพาะระดับผู้นำอาวุโสมีความเห็นว่ารุนแรงเกินไป อาจจะทำให้ถูกต่อต้าน รวมทั้งการถูกใส่ร้ายป้ายสีอย่างหนัก เพราะไปใกล้เคียงกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย แต่ก็ไม่สามารถสู้กับเสียงหนุ่มสาว ที่ต้องการความคม ชัดเจน และมีพลังได้

ส่วนเรื่องสัญลักษณ์ของพรรค “สี่เคียวเกี่ยวกันในพื้นเพ็อง” ก็ใช้เวลากันไม่นานนักในช่วงปลายของการก่อตั้ง มีความคิดและเห็นตรงกันว่า ควรจะต้องเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศคือ กรรมกรและชาวนา ในขอบข่ายทั่วทั้ง 4 ภาค และผู้ที่รับหน้าที่ออกแบบก็ตกเป็นของ ศิลปินล้วน เขจรศาสตร์ ในเรื่องเกี่ยวกับคำขวัญแทบจะเป็นเอกฉันท์ เพราะถูกใจทุกฝ่าย คือ “ประชาชนต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดิน” ซึ่งข้อความนี้ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติมาก เนื่องจากมีผู้ตีความว่าประชาชนจะมีอำนาจเหนือสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือต้องการจะ

ล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นความเข้าใจผิด เพราะในความหมายที่แท้จริงคือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ส่วนสถาบันพระมหากษัตริย์นั้นจะต้องเทิดทูนไว้เหนือเกล้า

อีกเรื่องหนึ่งที่พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมีลักษณะแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น คือ ทุกคนไม่แย่งชิงตำแหน่งกัน เพราะต่างไม่ได้คิดถึงเรื่องการเมืองใหญ่ สิ่งที่มา ก่อนก็คือ "งานและการเคลื่อนไหว" ภาพที่เกิดขึ้นเป็นการยอมรับบทบาทและฐานะของกันและกัน ส่วนตำแหน่งผู้นำ เรามอบให้ ประธานพรรค ฉะนั้น พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยจึงมี พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นประธานพรรค รองประธานพรรคคือนายไขแสง สุขใส เลขาธิการพรรค คือ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน และรองเลขาธิการพรรค คือนายวิรัตน์ ศักดิ์จิระภาพงษ์ กรรมการบริหารและผู้ปฏิบัติงานของพรรคก็มีอีกจำนวนหนึ่ง

บทบาทในรัฐสภา: เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ.2518 ครั้งแรกหลังเหตุการณ์ที่นักศึกษาและประชาชนเรียกร้องให้มีการสถาปนาระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยได้ ส.ส.จำนวน 15 คน และพรรคพลังใหม่ซึ่งมีนายแพทย์กระแชง ชนะวงศ์เป็นหัวหน้าพรรคที่ได้ ส.ส.จำนวน 12 คน และพรรคแนวร่วมสังคมนิยมซึ่งมีนายแคล้ว นรปติเป็นหัวหน้าพรรคที่ได้ ส.ส.จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 37 คน สร้างอำนาจการต่อรองในทางการเมืองสูงมาก

สำหรับพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยนั้นรายชื่อผู้เป็น ส.ส.ประกอบไปด้วย พันเอก สมคิด ศรีสังคม นายโสภณ วีรชัย นายสม วาสนา และนายเต็ม สืบพันธ์ เป็น ส.ส.จาก จังหวัดอุดรธานี นายไขแสง สุขใส เป็น ส.ส.จากจังหวัดนครพนม นายวิชัย เสวมาตย์ และ นายสุทัศน์ เงินหมื่น เป็น ส.ส.จากจังหวัดอุบลราชธานี นายอุดร ทองน้อย และประยงค์ มูลสาร เป็น ส.ส.จากจังหวัดยโสธร นายประเสริฐ เลิศยะใส เป็น ส.ส.จากจังหวัดบุรีรัมย์ นายศิริ ผาสุก เป็น ส.ส.จากจังหวัดสุรินทร์ นายชำนาญ ศักดิ์เศรษฐ์ และนายอาคม สุวรรณพ เป็น ส.ส.จากจังหวัด นครศรีธรรมราช นายเปรม มาลากุล ณ. ออยุธยา เป็น ส.ส.จากจังหวัดอุดรดิตถ์ และนาย อินสอน บัวเขียว เป็น ส.ส.จากจังหวัดเชียงใหม่

ส.ส. ของพรรคสังคมนิยมได้แสดงบทบาทที่โดดเด่น เริ่มตั้งแต่การหาเสียง ในฐานะที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยใช้หลักการปราศรัย แดงนโยบายของพรรคและการเข้าถึง ประชาชน แม้กระทั่งกิน นอนร่วมกับประชาชนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด และ ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชาวบ้าน เนื่องจากเป็นช่วงที่การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีกระแสสูงมาก รวมทั้งได้ผลพวงจากการที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้นำนิสิต นักศึกษาทั่วประเทศลงพื้นที่ชนบท เพื่อทำการรณรงค์เรื่องประชาธิปไตย รวมทั้งกลุ่มประชาชน

เพื่อประชาธิปไตย (ปช.ปช.) ที่ก็ได้มีการเคลื่อนไหวร่วมกับชาวบ้านทั่วประเทศ จึงทำให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ได้รับการเลือกตั้งถึง 15 คน และก็มีจำนวนไม่น้อยเป็น ส.ส. รุ่นหนุ่มแน่น เช่น นายอุดร ทองน้อย ส.ส.จังหวัดยโสธร ที่มีอายุน้อยที่สุดเพียง 25 ปีเศษ เท่านั้น

ผลงานในรูปของกฎหมาย ที่โดดเด่น ได้เป็นผู้นำเสนอร่างพระราชบัญญัติอาชญากรรมเบื้องต้นมาจดทะเบียน และร่างพระราชบัญญัติควบคุมการถือครองที่ดิน โดยได้ทำการอภิปรายผลักดันจนผ่านสภาผู้แทน แต่วุฒิสภาไม่เห็นด้วยจึงนำเข้าสู่ที่ประชุมร่วมของรัฐสภา แต่ยังไม่ได้รับการพิจารณาเพราะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรไปในวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2519 นอกจากนี้ยังได้เดินทางไปเยี่ยมประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมทั้ง ได้ไปร่วมการเฉลิมฉลองวันชาติของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นปีแรกที่ประชาชนลาวได้รับการเอกราชสมบูรณ์

มีเรื่องที่เป็นข่าวฮือฮาทางการเมือง เมื่อ ส.ส. 3 คนของพรรค ไม่ปฏิบัติตามมติของพรรคคือ นายเปรม มาลากุล นายสม วาสนา และนายเติม สืบพันธ์ ได้ไปยกมือสนับสนุนหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีแทน พันเอก สมคิด ศรีสังคม รวมทั้งการไปสนับสนุนนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ (ไคว่ตงหมง) เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรแทนที่จะสนับสนุนพันเอก สมคิด ศรีสังคม ซึ่งนอกจากกรรมการบริหารพรรคจะมีมติขับออกจากพรรคโดยไม่กล่าวเสีย ส.ส. ไปถึง 3 คน ในภาวะที่จำนวน ส.ส. 3 คน จะมีผลต่อทางการเมืองมาก เพราะคะแนนฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลมีจำนวนใกล้เคียงกัน ทางมวลชนของพรรคได้นำชื่อ ส.ส. ทั้ง 3 คน คือ เปรม สมและเติม ไปจารึกบนหนังหมา (หมาเป็น ๆ) เป็นข่าวที่สื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญพาดหัวเกือบทุกฉบับ

บทบาทที่โดดเด่นของพรรคคือ การเคลื่อนไหวนอกสภา ในการเผยแพร่ความคิด แนวทาง และนโยบายของพรรค ทั้งในแง่ของอุดมการณ์ และนโยบายที่เป็นรูปธรรม การคัดค้านความไม่ถูกต้องของรัฐบาล ข้าราชการประจำ นายทุนและเจ้าของที่ดินที่เอาเปรียบชาวบ้าน ไม่ว่าจะ เรื่องค่าเช่านาของชาวนาชาวไร่ โดยร่วมกับสหพันธ์ชาวไร่ชาวนาภาคเหนือ กรณี แม่เลียง จังหวัดลำปาง กรณีแม่วะ จังหวัดลำพูน กรณีบริษัทชาติไพบูลย์ จังหวัดแพร่ และกรณีผู้นำชาวไร่ชาวนาภาคเหนือถูกฆ่ารายวันเป็นจำนวนมาก การคัดค้านกรณี ถีบลงเขาเผาถลุง ถังแดง จังหวัดพัทลุง และกรณีชาวบ้านไม่ได้รับความเป็นธรรม จังหวัดปัตตานี การคัดค้านการตั้งฐานทัพของอเมริกาในประเทศไทย และการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลไทย กรณีเรือมายาเกรซรูปแบบการเคลื่อนไหวได้ประสานกับมวลชนในพื้นที่ที่มีปัญหา และการนำปัญหา

ต่าง ๆ มาเปิดเผยให้พี่น้องประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดปราชัยใหญ่กลางท้องสนามหลวง ซึ่งสมัยนั้นมีคนมาฟังมากมายเป็นประวัติการณ์ ไม่ต่ำกว่า 2 หมื่นคน และหากเป็นกรณีเด่น ๆ จะมีคนกว่า 5 หมื่นคน และบางครั้งก็อบเต็มสนามหลวง

บทบาทที่โดดเด่น ของพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีลักษณะมวลชน คือการนำปัญหาและความเดือดร้อนของชาวบ้านเข้าไปอภิปรายในรัฐสภา และในขณะเดียวกันก็นำการปัญหาที่ได้มีการอภิปรายในรัฐสภามาปราชัยให้ชาวบ้านฟังว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับชีวิตเขาอย่างไร นอกจากนี้พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยยังได้ประสานงานของพรรคการเมืองกับขบวนการประชาชน ทั้งกรรมกร ชาวนา นักศึกษา เพื่อประสานงานในการเคลื่อนไหวทั้งในสภาและนอกสภา

เรื่องหนึ่งที่น่าจะบันทึกไว้คือ การเลือกตั้ง ส.ส. เชียงใหม่ แทนคุณ ทองดี อิสระชีวิน ที่เสียชีวิตในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง ส.ส. ทางพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ได้มีมติให้ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน เลขาธิการพรรคลงสมัครเลือกตั้งซ่อมในครั้งนี้ ซึ่ง ดร. บุญสนอง บุญโยทยาน และชาวพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยก็ได้ปฏิบัติหน้าที่กันอย่างหนัก ในการเผยแพร่แนวทางนโยบายและอุดมการณ์ รวมทั้งการเคลื่อนไหวที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร ครู และชาวบ้านโดยประสานกับสหพันธ์ชาวลำปางภาคเหนือ กลุ่มองค์กรครู และผู้รักประชาธิปไตยและรักความเป็นธรรมและมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับปัญหาของประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมแจกจ่ายไปในชุมชน ที่มีการจัดปราชัย รวมทั้งการลงไปจับเข่านั่งคุยกับชาวบ้านโดยตรง สำหรับ ดร.บุญสนอง ในฐานะเป็นนักวิชาการก็ได้ไปบรรยายและให้สัมภาษณ์ลงหนังสือพิมพ์ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผลงานที่น่าภาคภูมิใจ และคู่กับการลงแรงที่ได้ร่วมกันทำ เพราะชาวบ้านได้ความรู้ความเข้าใจทางด้านการเมืองและปัญหาของพวกเขามากขึ้น แม้ว่าจะไม่ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ก็ตาม

การที่ ส.ส. ฝ่ายก้าวหน้าคือพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคพลังใหม่ และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม ได้ ส.ส. 37 คน และมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งการประสานกับขบวนการประชาชน นักศึกษาผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย ส่งผลสะท้อนอย่างกว้างขวาง สร้างความรู้และการตื่นตัวของประชาชนทั่วประเทศให้ตระหนักถึงปัญหาของประชาชน ที่เกิดจากการกดขี่ การเอารัดเอาเปรียบของผู้ปกครองประเทศ และกลุ่มทุนผูกขาดที่สมคบกันเอารัดเอาเปรียบและหลอกลวงประชาชน ทำให้พวกกลุ่มอำนาจเก่าและพร้อมๆกับกลุ่มทุน ร่วมกันตอบโต้อย่างเป็นระบบในการคุกคาม ขบวนการประชาชน ซึ่งเน้นไปที่ผู้นำขององค์กร รวมทั้งการคุกคาม ส.ส. และผู้ปฏิบัติงานของพรรค และที่สุดก็ได้มีการลอบสังหารผู้นำ

สหพันธ์ชาวไร่ชาวนาโดยเฉพาะในภาคเหนือ ผู้นำกรรมกร ผู้นำนักศึกษาและนักหนังสือพิมพ์ ฝ่ายก้าวหน้า และมาลงที่ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน เลขาธิการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ซึ่งถูกสังหาร ในคำคืนวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 นับเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ของพรรคการเมืองและประชาชนชาวไทยอย่างน่าเสียดายยิ่ง

ในการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2519 ฝ่ายตรงกันข้ามกับฝ่ายสังคมนิยม ก็ประสบความสำเร็จ เพราะสามารถสกัดกั้นให้ผู้สมัครจาก 3 พรรค คือพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคพลังใหม่และพรรคแนวร่วมสังคมนิยมได้ ส.ส. รวมกันเพียง 6 คน เท่านั้น โดยในส่วนของพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยได้ ส.ส. มาเพียง 1 คน คือ อ.ไรราน อรุณรังษี จากจังหวัดพัทลุง

ทางพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยได้มีการสรุปบทเรียนการทำงาน และได้เสนอเป็นรายงานต่อสมัชชาพรรค เพื่อเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่แทนชุดเดิมที่หมดวาระลง ผลปรากฏว่า หัวหน้าพรรคยังคงเป็น พันเอก สมคิด ศรีสังคม ส่วนรองหัวหน้าพรรค คือ นายคำสิงห์ ศรีนอก เลขาธิการพรรคคือ นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ รองเลขาธิการพรรคมี 2 คน คนที่หนึ่งคือ นายชัยวัฒน์ สุรวิชัย และคนที่สองคือ นายพีรพล ตริยะเกษม

ในช่วงนี้พรรคได้ย้ายที่ทำการมาอยู่ที่ ซอยอารีสัมพันธ์ 5 ถนนพหลโยธิน งานที่เน้นหนักคือ การอบรมบ่มเพาะความคิดสังคมนิยม และการขยายสมาชิก โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนการเมืองของพรรค การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนสังคมนิยม การจัดทำวารสารสังคมนิยมเพื่อเผยแพร่ ถึงอย่างไรการทำงานก็ประสบความสำเร็จลำบาก และยากขึ้น เนื่องจากการถูกคุกคามทั้งตอนเมื่อลงไปทำงานในต่างจังหวัด แม้แต่ที่ทำการของพรรคในกรุงเทพฯ ก็ถูกรังควานอย่างหนัก ตอนกลางคืนจะมีรถพร้อมคนวิ่งผ่านไปมา ตะโกนข่มขู่ บางครั้งก็มีเสียงยิงปืน ชาวสังคมนิยมจึงต้องระมัดระวังตัว ในการรักษาที่ทำการพรรค นอกจากจะมีผู้บริหารนอนประจำอยู่คือ นายชัยวัฒน์ สุรวิชัย นายวิโรจน์ ศักดิ์จิระภาพงษ์ แล้วยังมีผู้ปฏิบัติงานของพรรคโดยเฉพาะกลุ่ม 6 ที่มีนายอานนท์ นายปรีชา นายหอมนำ ฯลฯ เป็นแกนนำ และเมื่อถูกคุกคามหนักขึ้น จึงเรียกรายกันไปซื้อปืนมาได้ 1 หรือ 2 กระบอก ซึ่งนำเอามาใช้ป้องกันตัวเองเท่านั้น และเมื่อเกิดเหตุการณ์นองเลือด วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยก็ได้งดปฏิบัติงานบางส่วนได้นำเอกสารและบัญชีรายชื่อสมาชิกพรรคออกไป แต่น่าเสียดายว่า เอกสารดังกล่าวได้ถูกเก็บไว้แห่งใด ทำให้เอกสารที่มีคุณค่าทางวิชาการและประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่งที่พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมีบทบาทอย่างเด่นชัดได้กลางเส้นไป

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้กล่าวถึงบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งคือ ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน ว่าเป็นคนมีความรู้ มีความรู้ระดับปริญญาเอกจากสหรัฐอเมริกาในสาย นักวิชาการโดยแท้ แต่ตามความเป็นจริง ดร.บุญสนอง บุญโยทยาน ไม่เหมาะสมที่จะเป็น นักการเมือง เพราะไม่มีลักษณะผู้แทนที่จะคลุกคลีกับชาวบ้านได้ เพราะเมื่อไปสมัครรับเลือกตั้ง ที่จังหวัดเชียงรายก็ไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง พันเอก สมคิด ศรีสังคม กล่าวต่อว่า

“ดร.บุญสนอง ไม่น่าเคราะห์ร้ายถึงตายเลย เพราะว่าวัตถุประสงค์ของเรา คือให้อยู่ช่วยเหลือในการเลือกตั้งและเมื่อเสร็จการเลือกตั้งแล้ว ก็จะทำให้กลับไปเป็นอาจารย์ที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตามความประสงค์ การฆาตกรรมดร.บุญสนองคราวนั้น เราเชื่อกันว่า ฝ่ายทหารคือกองอำนวยการรักษาความปลอดภัยภายใน (กอ.รมน.)เป็นผู้รับผิดชอบ เพราะเชื่อว่า สังคมนิยมฯ เป็นคอมมิวนิสต์ และในฐานะที่ ดร.บุญสนองเป็นเลขาธิการพรรคสังคมนิยมฯ จึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญแต่ พันเอก สมคิด ศรีสังคมไม่เคยถูกคุกคามแต่ประการใด แม้หลัง เหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 พันเอก สมคิด ศรีสังคมก็ไม่ได้หนีเข้าป่าหรือหลบภัย ไปอาศัยอยู่ต่างประเทศ ซึ่งพันเอก สมคิด ศรีสังคมกล่าวว่าน่าจะเป็นเพราะตัวเองถือหลักอหิงสา คือความไม่เบียดเบียน ไม่ใช้วิธีการรุนแรง ตามแนวทางของมหาตมะคานธี ในประเทศอินเดีย ทั้งนี้โดยยืนหยัดอยู่ในวิถีทางตามหลักแห่งระบอบแห่งประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ผู้ที่ถือตนว่ายึด แนวทางสังคมนิยม บางคนอาจเอนเอียงไปตามแนวทางของลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะในสมัยนั้น ลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้แพร่หลายมาจากสหภาพโซเวียตรัสเซียและสาธารณรัฐสังคมนิยมจีน มาสู่ ประเทศเพื่อนบ้านเช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม”

3. สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ. 2516-2517)

หลังจากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ 2516 พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ (สภาสนามม้า) ซึ่ง พันเอก สมคิด ศรีสังคม เล่าว่าเป็นการ พลัดเข้าไปใน "สภาสนามม้า" หรือ "สมัชชาแห่งชาติ" เพราะสมัชชาแห่งชาติเป็นกลุ่มตัวแทน ประชาชนจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ ทำเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2517 ซึ่งเป็น ผลพวงหลังจากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ที่กลุ่มนักศึกษา ประชาชนออกมาประท้วง รัฐบาลเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จนเป็นผลให้จอมพลถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจาก ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริให้ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมุ่งเน้นให้มีการร่าง

รัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ "สมัชชาแห่งชาติ" จึงได้เกิดขึ้นตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 90 ตอนที่ 161 ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2516 โดยการแต่งตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ ครั้งนี้มีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ และในการประชุมสมัชชาแห่งชาตินัดแรกในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2516 โดยมีพล.ต.พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ เป็นประธานที่ประชุมฯ แต่เนื่องจากมีจำนวนผู้ได้รับการแต่งตั้งถึง 2,347 คน ทำให้สถานที่ไม่เพียงพอที่จะรองรับคนจำนวนมากได้ จึงต้องใช้สนามราชตฤณมัยแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือ "สนามม้านางเลิ้ง" เป็นสถานที่จัดการประชุม จึงเป็นที่มาของคำว่า "สภาสนามม้า" ที่ประชุมได้เลือกตัวแทนให้เหลือ 299 คน ซึ่งมาจากตัวแทนหลากหลายอาชีพ ทั้งนักการเมือง ข้าราชการ แพทย์ นักหนังสือพิมพ์ นักการธนาคาร แม้กระทั่งนายกสมาคมสามล้อเครื่อง ร่วมเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2517 รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ถือเป็นต้นตำรับรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด เพราะมีที่มาจากตัวแทนประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งพันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติเป็นลำดับที่ 1,757 (เนื่องจากเรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาไทย) (ราชกิจจานุเบกษา, 10 ธันวาคม 2516)

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังกล่าวอีกว่า

“ปีนั้นสนุกมาก เป็นการทำงานที่ไม่มีลักษณะเป็นฝ่ายค้านฝ่ายรัฐบาล อาจจะมีกลุ่มก้อนบ้าง ก็กลุ่มคุณเกษม จาติกวณิช คือ เราเอาเหตุและผลสู้กัน สร้างความเชื่อถือไว้เยอะทีเดียว”

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“มีข้อถกเถียงกันหลายเรื่อง เช่น กรณีที่จะปล่อย นายอุทัย พิมพ์ใจชน นายอนันต์ ภัคดีประไพ นายบุญเกิด หิรัญคำ ที่สืบเนื่องจากในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2515 นายอุทัย พิมพ์ใจชน อดีตผู้แทนราษฎร จังหวัดชลบุรี นายอนันต์ ภัคดีประไพ อดีตผู้แทนราษฎร จังหวัดพิษณุโลก และนายบุญเกิด หิรัญคำ อดีตผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยภูมิ ได้ร่วมกันยื่นฟ้อง คณะปฏิวัติต่อศาลอาญาว่า จอมพล ถนอม กิตติขจรกับพวกได้ร่วมกันใช้กำลังประทุษร้ายและขู่เชิญประชาชนชาวไทย เพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ ทำให้อดีตผู้แทนราษฎรทั้ง 3 ถูกจับกุม ในข้อหา ก่อความไม่สงบขึ้นในพระราชอาณาจักร หัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งจำคุก นายอุทัย พิมพ์ใจชน 10 ปี และพรรคพวกคนละ 7 ปี ทั้งนี้เพราะคณะปฏิวัติไม่ได้ออกกฎหมาย ก็มีการถกเถียงกันว่าจะทำอย่างไร บางคนบอกให้อภัยโทษ บางคนบอกให้ออก พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม แต่นายอุทัย พิมพ์ใจชนเถียงว่าตนไม่มีความผิด จะมานิรโทษกรรมหรืออภัยโทษได้อย่างไร”

ในที่สุด พันเอก สมคิด ศรีสังคม กับพวกจึงเสนอ พระราชบัญญัติให้ยกเลิกคำสั่งคณะปฏิวัติ ในวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2517 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้เสนอกฎหมายยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิวัติที่ให้จำคุกอดีตผู้แทนราษฎร 3 คน คือ นายอุทัย พิมพ์ใจชน นายอนันต์ ภัคดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ บุคคลทั้ง 3 จึงได้รับปล่อยตัวจากเรือนจำบางขวาง

กฎหมายที่สำคัญอีกหนึ่งฉบับที่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีบทบาทในช่วงนั้น คือ พ.ร.บ. ให้นายกรัฐมนตรีใช้อำนาจตามมาตรา 17 ของธรรมนูญปกครองฯ ยึดทรัพย์สินจอมพล ถนอม กิตติขจรกับพวก ซึ่งพันเอก สมคิด ศรีสังคมเล่าว่า มีคนเสนอหลายแบบ เช่น นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เสนอให้ออกกฎหมายยึดทรัพย์สินทันที แต่ฝ่ายพันเอก สมคิด ศรีสังคม แย้งว่าถ้าออกกฎหมายแบบนี้จะขัดรัฐธรรมนูญ ต่อไปฝ่ายผู้ถูกยึดทรัพย์สินอาจจะฟ้องร้องขอคืนทรัพย์สินได้ จึงเสนอให้ออกกฎหมายให้นายกรัฐมนตรีใช้อำนาจตามมาตรา 17 ซึ่งแม้จะฟังดูแปลก แต่ก็มีความจริงทุกวันนี้

4. ประธานคนแรกของโครงการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (ครป.) (พ.ศ. 2518-2529)

สืบเนื่องจากคณะทหารโดยพลเอก สันต์ จิตรปฏิมา รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 คณะปฏิวัติได้ประกาศยุบคณะรัฐบาล รัฐสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญ และให้พลเอก เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นประจํากองบัญชาการทหารสูงสุดและที่ปรึกษา คณะปฏิวัติ ให้พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบกเป็นนายทหารนอกประจำการ โดยได้ประกาศว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบก ส่วนรัฐบาลชุดพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตั้งกองบัญชาการอยู่ที่ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา และได้ออกประกาศในฐานะผู้อำนวยการกองอำนวยการร่วมรักษาความสงบแห่งชาติ ปฏิเสธว่ามีได้ลาออกจากตำแหน่งแต่อย่างใด และการกระทำของพลเอกสันต์ จิตรปฏิมาและคณะ เป็นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรัฐบาลจะเร่งดำเนินการให้ทุกสิ่งกลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว และในที่สุด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยึดอำนาจการปกครองกลับคืน โดยไม่เกิดเหตุการณ์รุนแรง ทหารฝ่ายปฏิวัติส่วนใหญ่ได้ยอมจำนนและนำกำลังกลับเข้าประจำกรมกอง พลเอก สันต์ จิตรปฏิมาหนีไปได้ ส่วนพลโทวศิน อิศรางกูร ณ อยุธยา รองหัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้เข้ามาบอตัวต่อรัฐบาล ในวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2524

ในการปฏิวัติครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีเกรงจะเกิดอันตรายแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ที่ใกล้ชิด จึงได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา และสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา จากกรุงเทพฯ ไปประทับในค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 และได้เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2524 รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการรวบรวมและดำเนินคดีคณะผู้ก่อการปฏิวัติ ให้ผู้ร่วมก่อความไม่สงบแห่งชาติรายงานตัว จนถึงเวลาที่กำหนดในช่วงสุดท้ายของการรายงานตัว มีผู้รายงานตัวครบ 289 คน เป็นพลเรือน 110 คน ตำรวจ 25 คน และทหาร 154 คน พวกทหารเป็นกลุ่มทหารหนุ่มที่เรียกว่า ยังเตอร์ก (Young Turk) เป็นแกนกลางอันมีพันเอกพัลลภ ปิ่นมณี พันเอกบวร งามเกษม พันเอกวีรยุทธ อินวะชา พันเอกมัญญ รุขขจร พันเอกสมบัติ รอดโพธิ์ทอง พลเรือนที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ นายรักศักดิ์ วัฒนาพานิช และนายบุญชนะ อัดถากร ต่อมา มีพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524

เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้มีการทบทวนรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2521 และพบว่ายังไม่เป็นที่น่าพอใจของบุคคลทั่วไป จึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ให้เป็นประชาธิปไตย (ครป.) โดยมีพันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นประธาน ได้จัดประชุมสมัชชา ครป.ระหว่างวันที่ 1-3 พฤษภาคม พ.ศ.2524 ได้แถลงผลการประชุมว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะมีหลักการสำคัญ อาทิ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งหนึ่งต้องมาจากเลือกตั้ง และต้องแสดงบัญชีทรัพย์สิน ผู้มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และสังกัดพรรคการเมือง ให้สิทธิในการชุมนุมและจัดตั้งสหภาพแรงงาน ให้ยกเลิกนิรโทษกรรมเพื่อป้องกันมิให้เกิดการปฏิวัติ และอื่น ๆ ซึ่งจะนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีต่อไป

เนื่องจากได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนหนึ่งเคลื่อนไหวให้มีการเปิดประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญ เพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 13 พุทธศักราช 2521 มีทั้งบุคคลหลายกลุ่มหลายอาชีพที่ให้การสนับสนุน และคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวาง รัฐบาลให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า รัฐบาลไม่จำเป็นต้องอภิปราย เนื่องจากเป็นเรื่องรัฐสภารัฐบาลจะวางตัวเป็นกลาง ในที่สุดประธานรัฐสภาได้นำความกราบบังคม

ทูลให้มีการเปิดประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 ปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต่อรัฐสภา 2 ฉบับ ฉบับแรกเสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคสยามประชาธิปไตย ประชาธิปไตยและพรรคประชากรไทย ซึ่งขอแก้ไขในสาระสำคัญ 3 ประเด็น คือ ขอแก้ไขวิธีการเลือกตั้ง การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ จากแบบรวมเขตรวมเบอร์ เป็นแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ ยึดอายุขบพเฉพาะกาลให้สมาชิกวุฒิสภายังคงมีสิทธิและอำนาจบางอย่างเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไปอีก 4 ปีและให้ข้าราชการดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองได้ในเวลาเดียวกันส่วนอีกฉบับหนึ่งเสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคกิจสังคม ซึ่งขอแก้ไขในสาระสำคัญประเด็นเดียว คือวิธีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับได้ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาในวาระแรกขึ้นรับหลักการ ครั้นถึงวาระที่ 2 ร่างรัฐธรรมนูญของพรรคกิจสังคมแพ้ในมติ จึงเหลือร่างรัฐธรรมนูญของพรรคสยามประชาธิปไตย และพรรคประชากรไทย นำเข้าสู่การพิจารณาวาระที่ 3 เพียงร่างเดียว การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ จะต้องกระทำกันเป็น 3 วาระ โดยเฉพาะการพิจารณาวาระที่ 3 จะต้องดำเนินการหลังจากการพิจารณาในวาระที่ 2 ผ่านพ้นไปแล้วอย่างน้อย 15 วัน ซึ่งตรงกับวันที่ 16 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2526 มีผู้วิจารณ์ว่าร่างรัฐธรรมนูญนั้น "ผ่านก็มีปัญหา ไม่ผ่านก็มีปัญหา" สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุนก็ประกาศตัวอย่างเด่นชัด ดังนั้นรัฐบาลจึงแก้ปัญหาเพื่อมิให้ความขัดแย้งบานปลายออกไป กล่าวคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศยุบสภาในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2526 ด้วยเหตุผลว่า ในการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภานั้น มีปัญหาในเรื่องคะแนนเสียงในการลงมติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถที่จะเป็นเครื่องแสดงเจตจำนงประชาชนได้อย่างเป็นเอกฉันท์ รัฐบาลจึงต้องยุบสภา เพื่อให้ประชาชนได้แสดงเจตจำนงใหม่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยหรือ ครป. จึงถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2522 เพื่อรณรงค์ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2521 ให้เป็นประชาธิปไตย และได้ยุติบทบาทเมื่อปี พ.ศ. 2526 แต่เมื่อมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) องค์กรสิทธิมนุษยชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และนักศึกษาจึงได้กลับมารวมตัวกันรื้อฟื้น ครป. ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการติดตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และรณรงค์ให้รัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตย

ครป. ได้จัดกิจกรรมทั้งทางวิชาการและทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบการประชุม สัมมนา อธิปราชัย การรณรงค์ ร่วมกับองค์กรประชาธิปไตยต่างๆ จัดการประชุมชุมนุมใหญ่ที่ท้องสนามหลวงเพื่อคัดค้านร่างรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหาเป็นเผด็จการมุ่งสืบทอดอำนาจของ รสช.

ต่อมาภายหลังจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2535 พลเอก สุจินดา คราประยูร ผู้นำ รสช. ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ครป.เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม เพื่อคัดค้านการสืบทอดอำนาจของ รสช. กระทั่ง รสช. ต้องกลับเข้าสู่กรมกอง

อย่างไรก็ตาม แม้ในภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 สถานการณ์ทางการเมืองจะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ได้รัฐบาลที่มี ส.ส. เป็นนายกรัฐมนตรีแต่ทาง ครป. เห็นว่าโครงสร้างของสังคมไทยยังมิได้เป็นประชาธิปไตยที่เอื้อต่อคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะคนระดับพื้นฐานอย่างแท้จริง ระบบรัฐสภายังถูกผูกขาดโดยนักการเมืองและกลุ่มทุนธุรกิจ ระบบราชการที่รวมศูนย์อยู่นอกเหนือการควบคุมตรวจสอบของประชาชนเป็นผลให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม

ดังนั้น ครป. จึงดำเนินกิจกรรมต่อไปโดยยึดหลักการคือ เป็นองค์กรอิสระไม่ฝักใฝ่ทางการเมืองกับพรรคใดพรรคหนึ่ง และมีแนวทางการรณรงค์เคลื่อนไหวที่มุ่งไปที่การปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบ โดยใน พ.ศ.2540 ครป.ได้เข้าร่วมกับเครือข่ายองค์กรประชาธิปไตยและองค์กรประชาชน 30 องค์กรในฐานะเป็นกองเลขานุการและศูนย์ประสานงานทั่วประเทศเพื่อรวบรวมและประมวลข้อคิดเห็นจากประชาชนเครือข่ายต่าง ๆ ทั่วประเทศนำเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) อย่างต่อเนื่อง และเข้าร่วมผลักดันร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนจนผ่านรัฐสภาในที่สุด และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2540

อย่างไรก็ตาม ครป.เห็นว่าภารกิจการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยยังไม่สิ้นสุด ยังมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ อย่างเท่าทันถึงสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในหมู่ประชาชน รวมทั้งการผลักดันกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายลูกฉบับต่างๆ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ การสนับสนุนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชาวบ้าน การเชื่อมประสานระหว่างชนชั้นกลางกับชนชั้นล่าง เพื่อปูทางสู่การเมืองใหม่ ประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมให้ปรากฏเป็นจริงต่อไป และในโอกาสที่ ครป.ได้ดำเนินกิจกรรมในการรณรงค์และผลักดันการเมืองภาคประชาชนมาครบรอบ 20ปี คณะกรรมการ

ดำเนินงาน ครป.และเครือข่ายองค์กรสมาชิกจึงมีความเห็นร่วมกันนำเอาโอกาสและเงื่อนไขดังกล่าวจัดงาน "2 ทศวรรษ ครป.บนเส้นทางการเมืองภาคประชาชน" โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทบทวนบทบาท ครป.และภารกิจในการสร้างการเมืองภาคประชาชน ในโอกาสครบรอบ 20 ปี

2. เพื่อร่วมนิยามและกำหนดทิศทางการเมืองใหม่ การเมืองภาคประชาชน

3. เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในระหว่างเครือข่ายพันธมิตร ครป.ทั่วประเทศ

4. เพื่อระดมทุนในการผลักดันการเมืองภาคประชาชน

ผลงานสำคัญของพันเอก สมคิด ศรีสังคมในการเป็นประธาน คนแรกของโครงการณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (ครป.) (พ.ศ. 2518-2529) การเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521 ให้เป็นประชาธิปไตยในการวิจัยครั้งนี้ขอยกตัวอย่างสำคัญ ดังนี้

หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มาตราที่ 24 บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิทางการเมืองให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยขอให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่า "การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ" โดยคณะ ครป. ที่นำโดยพันเอก สมคิด ศรีสังคม ให้เหตุผลว่า สิทธิการเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองที่สำคัญในระบบประชาธิปไตยจึงควรให้ความคุ้มครองไม่ให้ผู้ใดมาละเมิดสิทธิพื้นฐานและระงับไว้โดยแจ้งชัดในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลือกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ๆ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยขอให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่า "การจำกัดสิทธิเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบัญญัติแห่ง กฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจ" โดยคณะ ครป. ที่นำโดยพันเอก สมคิด ศรีสังคม ให้เหตุผลว่าในระบบประชาธิปไตยควรสนับสนุนให้มีการรวมตัวกันของประชาชน ในการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มตน จึงไม่ควรให้ถูกจำกัดโดยกฎหมายธรรมดา แต่การรวมกลุ่มก็ควรจะต้องป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้ประชาชนต้องเดือดร้อน

หมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 72 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานทำงานตามควรแต่อดสภาพ และพึงคุ้มครองแรงงานและจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ รวมทั้งค่าแรง

ตอบแทนให้เป็นไปโดยเป็นธรรม โดยขอให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่า “และพึงจัดให้มีการประกันสังคม” โดยคณะ ครป. ที่นำโดยพันเอก สมคิด ศรีสังคม ให้เหตุผลว่า รัฐควรคำนึงถึงสวัสดิการ ในการทำงานและให้ผู้ที่ทำงานมีหลักประกัน ในยามเจ็บป่วยหรือชราภาพ

มาตรา 60 รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการของประเทศ ... (เพิ่มเติม) และพึงกระจายการศึกษา ระดับอุดมศึกษาไปสู่ชนบท เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยคณะ ครป. ที่นำโดยพันเอก สมคิด ศรีสังคม ให้เหตุผลว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศ การให้การศึกษา รัฐต้องตระหนักถึงความเสมอภาคในการศึกษา บุคคลจำนวนมากที่มีความสามารถแต่ขาดโอกาสในการศึกษา ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากฐานะความเป็นอยู่ รัฐจึงควรขจัดช่องว่างนี้ เพื่อให้ผู้ที่มีความสามารถได้มีโอกาสศึกษาเท่า ๆ กับผู้ที่มีโอกาสดีกว่า แต่อาจไร้ความสามารถ

หมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 3 มาตราที่ 90 จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในที่สุดท้ายก่อนปีที่การเลือกตั้ง หนึ่งในแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นคนถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเขตจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นเขตการเลือกตั้ง เว้นแต่กรุงเทพมหานครให้แบ่งเขตเล็กตั้งออกเป็นสามเขตและจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละเท่า ๆ กัน หรือใกล้เคียงกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยต้องแบ่งพื้นที่เลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน(ขอแก้ไขดังนี้) “ จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินกว่าสามคนให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน ในกรณีที่จะแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคนในกรณีจังหวัดใด มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกได้สองคน จังหวัดใดมีการแบ่งเขต

เกินกว่าหนึ่งเขต จำต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน ต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องมีในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกันให้และให้แบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งตามที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ โดยให้เหตุผลดังนี้

1. เพื่อยึดหลักแห่งความเสมอภาคตามสมควร คือ ประชาชนคนหนึ่ง ออกเสียงเลือกผู้แทนได้ 1 หรือ 2 หรือ 3 คน ซึ่งไม่ต่างกันมากนัก แต่ถ้ามีเขตเลือกตั้งที่ใหญ่กว่านี้ บางเขตประชาชนออกเสียงเลือกผู้แทนได้ 1 คน บางเขตเลือกได้ 7 คน เป็นต้น ซึ่งจะมีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น

2. ถ้าเขตเลือกตั้งมีขนาดใหญ่จะทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กที่ขาดทุนทรัพย์ เป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะไม่สามารถหาเสียงได้อย่างทั่วถึง

3. การแบ่งเขตโดยมีผู้แทนราษฎรได้เขตละไม่เกิน 3 คน นี้เป็นการรวมขอมระหว่งการเลือกตั้งเขตละหนึ่งคน ตามหลักการที่ว่าประชาชน 1 คน เลือกผู้แทน 1 คน กับ การเลือกตั้งที่แบ่งเขตใหญ่ ๆ รวมขอมเช่นนี้ก็เป็นวิธีที่ใช้ในอดีต ซึ่งประชาชนก็มีความคุ้นเคยกันอยู่บ้างแล้ว (ยอดยิ่ง โสภณ, 2525)

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายมาตราที่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้มีส่วนในการยื่นญัตติเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งอย่างไรก็ตาม พันเอกสมคิด ศรีสังคม ได้กล่าวย้ำเสมอว่า เจตจำนงของ ครป. และของที่ประชุมสมัชชานั้น มิได้ประสงค์จะยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นประชาธิปไตย โดยสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากแต่ประสงค์ที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 เป็นมาตรา ๆ ไป โดยคงรักษาหมวด หมายเลขมาตรา และบทบัญญัติส่วนใหญ่ไว้"

5. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 (พ.ศ. 2539)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 นับเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเมือง และเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเริ่มต้นจากการที่คณะกรรมการปฏิรูปการเมืองที่รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา แต่งตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2538 ได้นำเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 211 เพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น และคณะรัฐมนตรีซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้นำเสนอต่อรัฐสภา โดยมีสาระสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก ให้มีคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาคณะหนึ่ง อันประกอบด้วย ตัวแทนผู้ประกอบวิชาชีพสำคัญและนักวิชาการ เป็นผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ประการที่สอง ให้ปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประการที่สาม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญ

โดยการออกเสียงประชามติได้ด้วย และประการที่สี่ ให้มีการรักษาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป

รัฐสภาได้พิจารณารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 211 ในวาระที่หนึ่งและแต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้น โดยมีศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช เป็นประธาน เพื่อพิจารณาแก้ไขและแปรญัติร่างรัฐธรรมนูญ ในวาระที่สอง และในที่สุดได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 โดยได้เพิ่มเติมหมวด 12 ว่าด้วย “การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” แยกต่างหากจากหมวดเดิมที่ว่าด้วย “การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ” โดยได้บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 211 ทวิถึงมาตรา 211 เอฎจนวิสติ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยสมาชิกจากบุคคลหลายสาขาอาชีพ เป็นองค์กรในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญ จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

1. สภาร่างรัฐธรรมนูญ : องค์กรจัดทำรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ในสมัยรัฐบาล พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ลงมติเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 มาตรา 211 อัฐท เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2539 โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 99 คน ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ

1.1 สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัด จังหวัดละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 76 คน

ในการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญตัวแทนจังหวัด รัฐสภา จะทำการคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้จัดส่งมายังประธานรัฐสภา ซึ่งในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ในกรณีที่จังหวัดใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เกิน 10 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะส่งรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหมด ไปยังประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาเลือกให้เหลือเพียง 1 คน แต่ถ้าจังหวัดใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเกิน 10 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดก็จะจัดให้มีการประชุมพร้อมกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อลงคะแนนเลือกตั้งกันเอง โดยการลงคะแนนลับ และผู้สมัครแต่ละคนมีสิทธิลงคะแนนเลือกผู้สมัครด้วยกันเองคนละไม่เกิน 3 คน แต่ถ้ามีผู้ได้รับคะแนนเสียงเท่ากันอันเป็นเหตุให้มีจำนวนเกิน 10 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะจัดให้มีการลงคะแนนใหม่เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนเท่ากัน เพื่อให้ได้ผู้สมัครที่มี

คะแนนสูงสุด 10 คน หลังจากนั้นก็จะส่งบัญชีรายชื่อให้กับประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาทำการคัดเลือกให้เหลือเพียงหนึ่งคนต่อไป

1.2 สมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

- ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน 8 คน
- ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ 8 คน
- ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือ

การร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน

รัฐสภาจะทำการคัดเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญประเภทผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์นี้จากบัญชีรายชื่อ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยสภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งในแต่ละแห่งจะจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ในแต่ละประเภท ประเภทละไม่เกิน 15 คน โดยจะส่งไปยังประธานรัฐสภา ภายใน 5 วัน นับแต่วันพ้นกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญของแต่ละจังหวัด เพื่อให้รัฐสภาทำการคัดเลือกให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้

2. กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีการประชุมเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2540 เพื่อเลือกประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเลือก นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนที่หนึ่ง และนางยุพา อุดมศักดิ์ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่สอง นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งคณะกรรมการสามัญชั้น 5 คณะ ได้แก่

(1) คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 29 คน มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน

(2) คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์ จำนวน 38 คน มีศาสตราจารย์ ดร.อมร รักชาติสัตย์ เป็นประธาน

(3) คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ จำนวน 17 คน มี ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นประธาน

(4) คณะกรรมการวิชาการ ข้อมูลและศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวน 17 คน มีศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ เป็นประธาน

(5) คณะกรรมาธิการจดหมายเหตุ ตรวจรายงานการประชุมและ
กิจการสภา จำนวน 17 คน มีนายเดโช สนวนานนท์ เป็นประธาน

เมื่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญยกร่างแรกแล้วก็พินหน้ไปที่ไป
แต่ได้มีการตั้งคณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
ขึ้นทำหน้าที่พิจารณาร่างที่สองขึ้นแทน โดยมีนายอานันท์ เป็นประธานเช่นเดิม

สำหรับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศนั้น สภาร่าง
รัฐธรรมนูญมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์ประจำ
จังหวัดขึ้นทุกจังหวัด

2.1 การยกร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ใน
การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติให้จัดตั้งคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ขึ้น ทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เสนอต่อสภาร่าง
รัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการดังกล่าวโดยความเห็นชอบของสภาร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนด
ขั้นตอน และระยะเวลาการทำงานของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ และสภาร่าง
รัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพิจารณาและจัดทำร่างของสภาร่างรัฐธรรมนูญให้
แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 240 วัน ตามมาตรา 211 เตรส ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 นอกจากนี้มาตรา 211 เตรสยังกำหนดกรอบที่สำคัญ
ที่สุดอีก 2 ข้อ คือ 1) ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างฯ ต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของ
ประชาชนเป็นสำคัญ และ 2) ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะกระทำมิได้
เงื่อนไขทั้งสองนี้จึงเป็นเงื่อนไขที่สภาร่างฯ ต้องคำนึงถึงตลอดเวลา

คณะกรรมาธิการฯ ได้จัดทำกรอบ เพื่อเป็นแนวทางในการรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้การจัดทำ
ร่างรัฐธรรมนูญของสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ
โดยได้กำหนดกรอบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนขึ้น 3 กรอบ คือ

กรอบที่ 1 สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมือง

กรอบที่ 2 การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

กรอบที่ 3 สถาบันการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน

การเมือง

ทั้งนี้ ในแต่ละกรอบ จะประกอบด้วย สภาพปัญหาหลัก หลักการสำคัญ และแนวทางในการแก้ไขที่ควรจะไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยแบ่งกลุ่มปัญหาที่ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ต้องหยิบยกขึ้นแก้ไขปรับปรุงเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

(1) สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ยังไม่ครบถ้วนหรือไม่ชัดเจน ไม่อาจคุ้มครองให้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ และมีการออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์อื่นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้ง่ายและกว้างขวางเกินสมควร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบการเมือง ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนในทางปฏิบัติ

(2) ระบบตรวจสอบการใช้อำนาจไม่มีความครอบคลุมครบถ้วน และระบบตรวจสอบที่มีอยู่เดิมก็ไม่มีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง

(3) สภาพปัญหาที่ระบบการเมือง และสถาบันการเมืองขาดความเชื่อถือในความสุจริตเพราะมีลักษณะเป็นธุรกิจการเมือง ได้นำมาซึ่งปัญหาความชอบธรรมในการบริหารประเทศ นอกจากนี้การที่รัฐบาลไร้เสถียรภาพและประสิทธิภาพ เพราะรัฐบาลผสมที่อ่อนแอและขาดเสถียรภาพ ทำให้นายกรัฐมนตรีไม่อาจใช้ภาวะความเป็นผู้นำได้ จึงเป็นผลให้เกิดปัญหาความชอบธรรม และวิกฤตศรัทธา

หลังจากนั้น เมื่อคณะกรรมการธิการได้รับรายงานผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จากที่ได้นำกรอบทั้ง 3 กรอบ ไปรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการธิการรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์ และคณะกรรมการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์ประจำจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด ตลอดจนข้อเสนอของสถาบัน องค์กร กลุ่ม ชมรม ต่างๆ ในสังคมและประชาชนโดยทั่วไป ที่ได้ส่งความคิดเห็นมาแล้ว คณะกรรมการฯ ได้นำมาประกอบการพิจารณา และจัดตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น 3 คณะ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญทั้ง 3 กรอบ ตามกรอบที่ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและข้อเสนออื่น ๆ เป็นเบื้องต้น

คณะอนุกรรมการทั้ง 3 คณะ ได้ยกร่างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในแต่ละกรอบแล้วเสร็จและได้เสนอรายงานต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการ ได้จัดประชุมคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ในระหว่างวันที่ 16-20 เมษายน พ.ศ.2540 เพื่อรวบรวมเรียบเรียงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จ เพื่อนำเสนอต่อประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญตามขั้นตอน และระยะเวลาที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้เห็นชอบแล้ว โดยในการประชุมคณะกรรมการในครั้งนี้ คณะกรรมการร่วมประชุม เพื่อเสนอความคิดเห็นของประชาชน ประกอบการพิจารณายกร่างของคณะกรรมการด้วย

ต่อมาในระหว่างวันที่ 20-27 เมษายน พ.ศ. 2540 คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้จัดประชุมคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ที่คณะอนุกรรมาธิการทั้ง 3 คณะ นำเสนอโดยได้เชิญสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเข้าร่วมฟังการประชุมคณะกรรมาธิการฯ ตลอดจนแสดงความคิดเห็นและข้อสังเกตต่อคณะกรรมาธิการด้วยตลอดการประชุมที่พัทยา

2.2 การพิจารณาในวาระที่หนึ่งของสภาร่างรัฐธรรมนูญ และการทำงานของคณะกรรมาธิการ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 และได้ตั้งคณะกรรมาธิการพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญร่างแรกอีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดระยะเวลาในการแปรญัตติภายใน 30 วัน เพื่อจัดทำร่างที่สองที่สมบูรณ์ต่อไป

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... คณะกรรมาธิการได้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ และเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำรัฐธรรมนูญมากที่สุด คณะกรรมาธิการฯ จึงได้รับฟังและนำความคิดเห็นของสถาบัน องค์กร และกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมรวมทั้งประชาชนทั่วไป ตลอดจนความคิดเห็นที่ได้จากการจัดทำประชาพิจารณ์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็น และประชาพิจารณ์ได้รวบรวม และประมวลความคิดเห็นของประชาชน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณาด้วย

นอกจากนี้ ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการฯ ยังได้พิจารณาคำแปรญัตติของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่เขียนแปรญัตติส่งมาประกอบการพิจารณา ในระหว่างที่มีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา ประมาณ 200 มาตรา รวมทั้งได้เชิญสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญผู้ที่ได้แปรญัตติไว้มาชี้แจงประกอบคำแปรญัตติของตนด้วย

อนึ่ง ในการประชุมคณะกรรมาธิการฯ แต่ละครั้ง ได้มีการถ่ายทอดสดเสียงการประชุมคณะกรรมาธิการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเผยแพร่การประชุมให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญ ตลอดจนหลักการ และสาระสำคัญของ

ร่างรัฐธรรมนูญไปพร้อมกับคณะกรรมการฯ นอกจากนี้ยังได้อนุญาตให้ประชาชนและสื่อมวลชนเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการตลอดระยะเวลาของการประชุมด้วย

2.3 การพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สามของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ได้ทำการพิจารณาคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว คณะกรรมการจึงได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญเข้าสู่การพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่ 2 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 ภายหลังจากที่ได้มีการอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ที่ได้ส่งวนคำแปรญัตติไว้แล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2540

หลังจากนั้น สภาร่างรัฐธรรมนูญได้รอกการพิจารณาในวาระที่สามไว้ 15 วัน นับแต่การพิจารณาในวาระที่สองเสร็จสิ้นลง และเรียกประชุมเพื่อลงมติในวาระที่สามเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พุทธศักราช 2540 ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญมีมติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว จากนั้นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ จึงได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้กับประธานรัฐสภา เพื่อเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาต่อไป

3. การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนในชั้นรัฐสภา

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาเมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2540 โดยมีการอภิปรายอย่างกว้างขวางจนเสร็จสิ้นลงเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2540 หลังจากนั้นภายหลังจากที่ได้มีการรอกการพิจารณาไว้ 15 วันที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ลงมติให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2540 จากนั้นประธานรัฐสภาจึงได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540

อาจกล่าวได้ว่า การเมืองการปกครองไทยยุคปัจจุบันยังอยู่ในช่วงของการปฏิรูปการเมืองแนวทางรัฐธรรมนูญนิยม โดยมีรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2540 เป็นบันไดขั้นที่หนึ่งที่จะนำไปสู่ประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ ซึ่งอาจจะต้องใช้ระยะเวลาอีกยาวนานหลายสิบปี หรือนับเป็นร้อยปีก็เป็นไปได้ ขึ้นอยู่กับทุก ๆ ฝ่ายทั้งฝ่ายนักการเมือง ข้าราชการประจำ กลุ่มนักธุรกิจ สื่อมวลชน องค์กรภาคเอกชน และประชาชน จะต้องร่วมมือกันผลักดันไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน บทบาทนี้ทำให้พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้มีโอกาสผลักดันในการออกกฎหมายที่สำคัญ และร่วมกันแก้ไขหลากหลายมาตรา

สำหรับบทบาทสำคัญ ๆ ของพันธเอก สมคิด ศรีสังคมในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ดังนี้

พันธเอก สมคิด ศรีสังคม ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญตามนัยแห่งมาตรา 211 จตุเทศ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 โดยทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเสนอต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

ร่วมกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการทำงานของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ และสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพิจารณาและจัดทำร่างของสภาร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพิจารณาและจัดทำร่างของสภาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาสองร้อยสี่สิบวันตามมาตรา 221 เตรศ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539

ร่วมจัดทำกรอบเพื่อเป็นแนวทางในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญสภาร่างรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ โดยได้ร่วมกำหนดกรอบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนขึ้น 3 กรอบ คือ กรอบที่ 1 สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง กรอบที่ 2 การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และกรอบที่ 3 สถาบันการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง โดยแต่ละกรอบจะประกอบด้วย สภาพปัญหาหลัก หลักการสำคัญ และแนวทางในการแก้ไขที่ควรจะนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยหลักการที่ไม่ได้กำหนดไว้ในรายงานทั้ง 3 กรอบ จะคำนึงถึงหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาและข้อเสนออื่น ๆ ที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนด้วย สิ่งที่กำหนดไว้ในรายงานทั้ง 3 กรอบจึงเป็นการเพิ่มเติมจากหลักการที่มีอยู่

กรอบที่ 1 สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมือง ประกอบด้วย

1. การแก้ไขปัญหาสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ โดยการแก้ไขปัญหาสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ที่ไม่ครบถ้วนหรือไม่ชัดเจน การแก้ไขปัญหาสิทธิและเสรีภาพที่ยังไม่มีผลบังคับได้จริง และการแก้ไขปัญหการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ที่กว้างเกินควรจนกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพ

2. หลักการในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบบอบการเมืองโดยการเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในระบบอบการเมืองมากขึ้น และการแก้ไขปัญหาการกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนในการปฏิบัติ

กรอบที่ 2 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

1. ศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศาลยุติธรรม
3. ระบบการควบคุมการทุจริต
 - 3.1 การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน
 - 3.2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ป.) ที่เป็นอิสระ
 - 3.3 ตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
4. การตรวจเงินแผ่นดิน

กรอบที่ 3 สถาบันการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองประกอบด้วย

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยกำหนดมาตรฐานการขยายการใช้สิทธิเลือกตั้ง เปลี่ยนระบบการเลือกตั้งเป็นระบบผสม การกำหนดให้จัดการเลือกตั้งเร็วขึ้น การจำกัดการใช้อำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งที่รักษาการระหว่างเลือกตั้ง การกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการเลือกตั้ง การกำหนดให้รัฐต้องจัดการหาเสียงบางประเภทให้พรรคการเมืองและผู้สมัคร

2. สมาชิกวุฒิสภา กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อมให้มีกลุ่มที่มีความหลากหลายในสังคม

3. พรรคการเมือง
4. คณะรัฐมนตรี
5. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ร่วมนำกรอบทั้ง 3 กรอบไปรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์และคณะกรรมการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นของประชาชนสัมพันธ์ประจำจังหวัด ทั้ง 76 จังหวัดตลอดจนข้อเสนอของสถาบัน องค์กร กลุ่ม ชมรมต่าง ๆ ในสังคมและประชาชน โดยทั่วไปที่ได้ส่งความคิดเห็นมาแล้ว คณะกรรมการได้นำมาประกอบการพิจารณาด้วยความ

รอบคอบ และด้วยเหตุที่ระยะเวลาการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น คณะกรรมาธิการได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมาธิการชั้น 3 คณะ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญทั้ง 3 กรอบ ตามกรอบที่ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและข้อเสนออื่น ๆ เป็นเบื้องต้น

ร่วมประชุมพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญที่คณะอนุกรรมการทั้ง 3 คณะ ได้เสนอ โดยได้เชิญสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมการรับฟังการประชุมคณะกรรมาธิการตลอดจน ความคิดเห็นและข้อสังเกตต่อคณะกรรมาธิการในครั้งนี้ด้วย ตลอดจนการประชุม ทั้งนี้เพื่อได้รับทราบและเข้าใจถึงแนวคิดและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแต่ละมาตราและความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติและหมวดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... ในโอกาสต่อไป

ร่วมดำเนินการยก ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... พร้อมกันนี้ได้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 22 ครั้ง

6. สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานี (พ.ศ. 2543-2549)

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามเขตจังหวัด มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง และอยู่ได้เพียงวาระเดียวมีอาจดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาสองสมัยติดต่อกันได้ ซึ่งในกรณีตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนภายใน 45 วัน นับตั้งแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลงเว้นแต่อายุของวุฒิสภาจะเหลือไม่ถึง 180 วัน และสมาชิกวุฒิสภาผู้เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของวุฒิสภาที่เหลืออยู่

พันเอกสมคิด ศรีสังคม เป็นผู้สมัครหมายเลขที่ 13 และได้รับการไว้วางใจจากประชาชนจังหวัดอุดรธานี ด้วยคะแนน 35,105 คะแนน ได้เป็นสมาชิกวุฒิสภาลำดับที่ 8 ของจังหวัดอุดรธานี (คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอุดรธานี, 2543)

การคำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกวุฒิสภาหนึ่งคนให้คำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภา 200 คน จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะมีให้นำจำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนที่คำนวณได้มาเฉลี่ยจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคนให้มีสมาชิกวุฒิสภาในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน ให้มีสมาชิกวุฒิสภาในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน

อำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีดังนี้

1. กลั่นกรองกฎหมาย
2. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรี หรือเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาโดยไม่มีการลงมติ ฯลฯ
3. เลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง ดังนี้

- ประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)
- ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม
- ประธานศาลปกครองสูงสุดและตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง
- ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการ

ทุจริตแห่งชาติ และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)

- ประธานกรรมการและกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.)

4. วุฒิสภามีหน้าที่พิจารณาและมีมติให้ถอดถอน

- นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด

- กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

- ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือหัวหน้าส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่าออกจากตำแหน่งถ้ามีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อหน้าที่ในการยุติธรรมหรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานีเป็นระยะเวลา 6 ปีเต็ม เป็นสมาชิกวุฒิสภารุ่นแรกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในประวัติศาสตร์การเมืองไทยซึ่งเป็นวุฒิสภาอาวุโสสูงสุดในวุฒิสภา ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจที่สุดอย่างหนึ่งของท่าน

เพราะท่านได้รับความไว้วางใจของพี่น้องชาวอุดรธานีโดยมีเมตตาเลือกท่านเข้ามาเป็น ส.ว. ท่านได้ทำหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็ง เช่น การมาประชุมวุฒิสภาอย่างต่อเนื่อง กล้าแสดงความคิดเห็น แม้บางครั้งจะต้องเดินทางออกต่างจังหวัด และผลงานที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือ ท่านเป็น 1 ใน 4 ของวุฒิสมาชิกที่ยื่นหนังสือไปยังราชเลขาธิการเพื่อหาข้อยุติปมปัญหาผู้ว่าการสำนักตรวจเงินแผ่นดิน ด้วยจุดยืนที่ชัดเจนโดยไม่คำนึงถึงกระแส ในการศึกษาครั้งนี้ขอยกตัวอย่างผลงานของท่าน มาประกอบดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี/ นายอานวย คลังมา กับคณะ / นายวรวิจน์ เอื้ออภิญญกุล เป็นผู้เสนอ)

สาระสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. แก้ไขชื่อกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ

เป็นกระทรวงวัฒนธรรม และแก้ไขชื่อส่วนราชการภายในของกระทรวงศึกษาธิการให้สอดคล้องกับชื่อกระทรวง

2. กำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ชื่อ และอำนาจหน้าที่ขององค์กรหลัก ในการบริหารและจัดการศึกษา

3. ให้มีคณะกรรมการอาชีวศึกษาเพื่อรับผิดชอบการบริหารและจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาโดยเฉพาะ

4. กำหนดให้การบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยึดเขตพื้นที่

การศึกษาเป็นหลัก

5. กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ

การศึกษารายงานผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาที่ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

2. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี/

นายอานวย คลังมา และนายอดิศักดิ์ โภคกุลกานนท์/ นายพงษ์พิช รุ่งเป้า และนายประชาธิปไตย คำสิงห์นอก/ นายอรรถสิทธิ์ ททรัพย์สิทธิ์ กับคณะ/ นางสาวกาญจนา ศิลปอาชา และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิมวรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

สาระสำคัญ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้

บุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นที่จะสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าว

3. ร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่...) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี/ นายชัย ชิดชอบ และนายศักดิ์สยาม ชิดชอบ/ นายไชยา พรหมา กับคณะ/ นายศรคม ฤาชา และนายวิสิทธิ์ พิทยาภรณ์/ นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

สาระสำคัญ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยแก้ไขคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบล ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พร้อมทั้งแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับการแยกหมู่บ้าน การยุบรวมสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลกับท้องถิ่นอื่น และการยกฐานะขององค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งกำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

4. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา) (คณะรัฐมนตรี/ พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสรสิทธิ์ นิตวุฒิวรวัช เป็นผู้เสนอ)

สาระสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานำบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดของจำเลยต้องไม่ดำเนินคดีส่วนแพ่ง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนยื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขั้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนืองไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่ง

เป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย

ซึ่งพันเอก สมคิด ศรีสังคมได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญชั้นพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว และร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีกมากมายที่มีได้กล่าวไว้ในที่นี้

3. แนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ช่วง พ.ศ. 2512 – 2549 ที่มีภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองไทยของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม

การบริหารประเทศหรือการจัดกิจการต่าง ๆ จำเป็นต้องมีผู้นำกลุ่มหรือผู้นำในการทำกิจกรรม เป็นวิสัยของมนุษย์ โดยแท้ที่จริงแล้วในการทำกิจกรรมใดไม่ชอบการริเริ่มหรือเริ่มต้นก่อน แต่ชอบให้มีผู้นำ จึงจะทำตาม ซึ่งลักษณะของผู้ที่จะจูงใจหรือโน้มน้าวให้คนอื่นทำตามในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ หมายถึง ภาวะมีภาวะผู้นำ ซึ่งผู้นำแบ่งได้หลายประเภท หลายระดับ แต่หากเป็นผู้นำทางการเมือง ซึ่งหมายรวมถึง ผู้นำประเทศ หัวหน้า คณะบริหาร ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายบริหารประเทศ มีอำนาจอนุมัติการดำเนินการบริหารกิจการบ้านเมือง หรือบางทีอาจมีผู้นำแฝงที่ไม่ปรากฏตัว คอยกุมอำนาจอยู่ก็เป็นได้ ตามความคิดของเมอร์ตัน สามารถแบ่งผู้นำออกเป็น 2 ระดับ คือ (1) ผู้นำระดับท้องถิ่น โดยแต่ละชุมชนจะมีระดับผู้นำในชุมชนและ (2) ผู้นำระดับชาติ เช่น นายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี เป็นต้น สังคมการเมืองไทยได้เปลี่ยนผู้นำทางการเมืองไปตามยุคสมัย จากการรัฐประหาร การปฏิวัติ การแต่งตั้งและการเลือกตั้ง มีทั้งข้าราชการ ตำรวจ และพลเรือนทั่วไป เข้ามาเป็นผู้นำทางการเมือง แต่จะมีใครสักกี่คนที่จะเป็นผู้นำที่จะเข้ามานั่งอยู่ในใจของประชาชน โดยที่เมื่อนึกถึงแล้วมีความภาคภูมิใจในความเป็นผู้นำของผู้นั้น

จากปรากฏการณ์การดำเนินบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 – พ.ศ. 2549 เป็นระยะเวลา 37 ปี ผู้วิจัยพบว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ดำเนินบทบาททางการเมืองในฐานะนักการเมืองอย่างผู้มีคุณลักษณะผู้นำที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งที่มีอยู่ในตัวเองและสถานการณ์รอบข้างเป็นองค์ประกอบส่งเสริมให้ความเป็นผู้นำที่มีอยู่แล้วนั้นได้ถูกแสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์บทบาทความเป็นผู้นำ บัญญา อุปสรรค ของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ในระหว่าง พ.ศ. 2512 – พ.ศ. 2549 โดยใช้กรอบแนวคิดในบทที่สอง มาเป็น บทวิเคราะห์ บทบาททางการเมือง ความเป็นผู้นำ และแนวคิดเกี่ยวกับสังคมนิยม ซึ่งผู้วิจัย พอที่จะวิเคราะห์ให้ทราบได้ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ

พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีวุฒิทางการศึกษาทั้งในและ ต่างประเทศ ซึ่งเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับของประเทศในขณะนั้น ประกอบกับอุปนิสัย ที่สามารถทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย และมีความมุ่งมั่นจนมีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่อ ต่างประเทศด้วยการเป็นนักเรียนทุนของสำนักงานคณะกรรมการพลเรือน (ก.พ.) ท่านเล่าให้ฟังว่า

“ในวัยเด็กเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ถึงชั้นประถมปีที่ 3 ในโรงเรียนระดับ ประถมศึกษามาศำดับ ณ บ้านสร้างคอม และเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน 2471 มีอายุ 11 ขวบและสอบไล่ได้เลื่อนชั้นขึ้นมาตามลำดับ จนกระทั่งจบหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 8 ใน พ.ศ. 2478 ได้รับคะแนนระดับดีเยี่ยมของประเทศ ได้คะแนนเกิน 75%”

หนึ่งในสมัยนั้นแรงกระตุ้นที่เป็นพลังสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่ช่วยผลักดันให้เรา มีความขยันขันแข็งในการศึกษาเล่าเรียนก็คือ วรรณกรรมของนักเขียนร่วมสมัย เช่น วรรณกรรม เล่มเล็กที่ชื่อว่า “ เกิดมาแล้วต้องเก่ง” ซึ่งเป็นฝีมือเขียนของ “ส. ธรรมยศ” ซึ่งเป็นนักเขียนมือ 1 เป็นที่นิยมของพวกนักเรียนรุ่นนั้นเป็นอย่างมาก หนังสือวรรณกรรมเล่มนี้ได้เป็นแรงหนุนใจ และ สะกิดจิตสำนึกของข้าพเจ้าเสมอมาว่า ทำอย่างไรเราจึงจะ “เก่ง” กว่าคนอื่น หรือเพื่อนรุ่นเดียวกัน เช่น จะต้องจบ ม.8 ก่อนคนอื่น ๆ เข้ามหาวิทยาลัยได้รับปริญญา ก่อนคนอื่น ๆ ไม่ต้องให้ใคร มาบังคับ ดังที่ผ่านมาแล้วต้อง “ฝัน” ถึงอนาคตอันแจ่มใสและมุ่งมั่นไต่บันไดสังคม พันฝ่าอุปสรรค ทำความฝันให้เป็นความจริงให้จงได้ แพ้หรือชนะ ได้หรือไม่ได้ เป็นเรื่องธรรมดาไม่ต้องย่อท้อ ถอยหลังและพยายามยึดหลักนี้เป็นแนวทางแห่งชีวิต จนกระทั่งทุกวันนี้

เมื่อพลาดทุน พันเอก สมคิด ศรีสังคมก็ไปเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูจนได้รับ ประกาศนียบัตรประโยคประถมศึกษา (ป.ป.) กลับมาเป็นครูที่โรงเรียนเดิมตั้งแต่ พ.ศ. 2480 ขณะเดียวกันก็เรียนธรรมศาสตร์ไปด้วย ได้ปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิต และนิติศาสตร์ มหาบัณฑิต จบธรรมศาสตร์ พ.ศ.2483 โดยเป็นรุ่นแรกที่เรียนจบ 4 ปี แต่ไม่ค่อยได้มาเรียนนัก เพราะเป็นครูบ้านนอก เมื่อเรียนจบก็สอบเป็นอัยการ โอนไปรับราชการกระทรวงมหาดไทย แต่อยู่

ได้ไม่ถึง 6 เดือน กรมพระธรรมมุนญุ กระทรวงกลาโหมประกาศรับอภัยการทหารโดยต้องการผู้ที่จะ
 ธรรมศาสตร์บัณฑิตรุ่นหลักสูตร 4 ปี พันเอก สมคิด ศรีสังคมสอบได้ก็โอนมารับราชการทหารตั้งแต่
 ปี พ.ศ. 2484 ต่อมาใน พ.ศ. 2492 ได้ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศาสตร์
 ที่ประเทศอังกฤษถึง 8 ปี จึงกลับมารับราชการต่อจนมียศพันเอก ซึ่งระหว่างรับราชการทหาร
 นั้นเองที่พันเอก สมคิด ศรีสังคม ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกใน พ.ศ.
 2488

ย่อมแสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็นผู้นำของพันเอก สมคิด ศรีสังคม อีกข้อหนึ่ง
 นอกจากนี้แล้ว พันเอก สมคิด ศรีสังคม ไม่ว่าจะป็นหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบทั้งในตำแหน่ง
 การเมืองหรือหน้าที่อื่น ๆ ล้วนเป็นเครื่องชี้และแสดงว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นผู้รู้จริง
 เกี่ยวกับระบบและหลักการทางการเมืองการปกครองอย่างหาตัวเปรียบได้ยาก ยิ่งกว่านั้นยังป็น
 ผู้ที่ได้นำความรู้ความสามารถทางด้านการเมืองการปกครองที่ได้เรียนมาประยุกต์ใช้กับ
 สภาพการณ์ที่เป็นจริงในบริบทของการเมืองได้อย่างเกิดผล ซึ่งพันเอก สมคิด ศรีสังคม ย้ำเสมอว่า
 “ผู้นำต้องเก่งและมีคุณธรรม เพราะถ้าผู้นำที่เก่ง ความรู้ดี แต่ขาดคุณธรรมก็จะใช้ความเก่งของตน
 ในการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ทำให้ผู้ใต้ปกครอง
 เดือดร้อน”

2. ความเป็นผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าตัดสินใจ

การตัดสินใจที่จะกระทำการใดแต่ละครั้งนั้น พันเอก สมคิด ศรีสังคม ไม่เคยมีการ
 กลับคำแต่ประการใด ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่บุคคลโดยทั่วไปเพราะมีความเชื่อมั่นในการ
 ตัดสินใจของตัวเองสูงมาก ทำให้มีความเป็นตัวของตัวเองที่ยืนหยัดไว้ด้วยเหตุผลซึ่งล้วนก่อให้เกิด
 ประโยชน์ไม่ว่าจะเกิดต่อตนเองหรือผู้อื่นดังที่ผู้มีคุณลักษณะเช่นนี้ตั้งใจไว้

เป็นที่ทราบกันดีว่า การที่แต่ละคนจะตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นั้นคนนั้นจะต้อง
 มีความมั่นใจในตนเองเสียก่อน ซึ่งการสร้าง ความมั่นใจในตนเองนั้นจะต้องมีข้อมูลสนับสนุนที่มี
 น้ำหนัก นั่นคือความเป็นจริง หรือมีความเป็นไปได้พอสมควร คุณลักษณะเช่นนี้ พันเอก สมคิด
 ศรีสังคม มีอยู่ในตัวมากมาย เช่น ในระหว่างการดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
 ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในกัรพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 โดย
 หาทางผลักดันให้เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด และเสนอร่างพระราชบัญญัติให้นายกรัฐมนตรี
 ใช้อำนาจตามมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ยึดทรัพย์สินจวมพลถนอม
 กิตติขจรกับพวก แม้จะมีหลายฝ่ายคัดค้านไม่เห็นด้วย พันเอก สมคิด ศรีสังคมก็สามารถอธิบาย

ให้สภาเห็นชอบผ่านใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ ทำให้รัฐบาลนายกรัฐมนตรีสัญญา ธรรมศักดิ์ สมัยนั้นต้องลาออก

อีกประเด็นหนึ่ง ที่เป็นการตัดสินใจด้วยความเชื่อมั่นสูง ของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ที่หลายคนในยุคนั้นยังคงจดจำได้ คือ เหตุการณ์ที่นายอุทัย พิมพ์ใจชน กำลังรับโทษจำคุกตามคำสั่งคณะปฏิวัติฐานเป็นกบฏ ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติอภัยโทษและนิรโทษกรรมให้ปล่อย แต่นายอุทัย พิมพ์ใจชนประกาศไม่ยอมออกจากคุกเพราะไม่มีความผิดอะไรที่จะต้องอภัยโทษหรือนิรโทษกรรม พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติยกเลิกคำสั่งคณะปฏิวัติฉบับนั้น พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับผ่านสภาแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกจำคุกไม่มีความผิด นายอุทัย พิมพ์ใจชนกับพวกจึงยอมออกจากเรือนจำ

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงสมัยที่ท่านเป็นดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่นำโดย พันเอก สมคิด ศรีสังคม ส.ว.อุดรธานี นายการุณ ไสงาม ส.ว.บุรีรัมย์ นายสัก กอแสงเรือง ส.ว.กรุงเทพฯ พลโท ปัญญา อยู่ประเสริฐ ส.ว.อุดรธานี ได้เข้ายื่นหนังสือ ต่อนายสุชน ชาลีเครือ รักษาการประธานวุฒิสภา ในฐานะรักษาการประธานรัฐสภา เพื่อให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยให้กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ โดยพันเอก สมคิด กล่าวว่า การเลือกตั้งในครั้งแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ทั้ง 3 คน ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แสดงให้เห็นว่ากกต.ชุดนี้ไม่ชอบธรรมที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปอีกแล้ว ซึ่งในคำร้องได้ระบุการขาดคุณสมบัติของ กกต.ทั้ง 3 คน ว่า 1) มีพฤติการณ์ละเว้นหรือวินิจฉัยสั่งการโดยมิชอบ ทั้งการกำหนดวันเลือกตั้ง การจัดคูหา จัดการเลือกตั้งใหม่ การเวียนเทียนผู้สมัคร การเร่งรัดการเลือกตั้งครั้งสุดท้าย การละเว้นไม่สะสางปัญหาจ้างวานพรรคเล็กลงสมัครรับเลือกตั้ง 2) ความไม่เป็นกลางทางการเมือง โดยละเว้นการวินิจฉัย และออกกฎหมายโดยไม่ชอบ 3) มีพฤติการณ์เป็นที่ประจักษ์ว่าไม่เป็นกลางทางการเมือง และ 4) ปัญหาการใช้กฎหมาย นายการุณ ไสงาม ให้เหตุผลต่อปรากฏว่ากกต.ทั้ง 3 คนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขณะนี้ขาดคุณสมบัติไม่มีความเป็นกลางทางการเมืองและขาดไว้ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เหมาะสมตามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในมาตรา 136 ดังนั้นคณะ ส.ว.รักษาการจึงเข้าชื่อร้องขอประธานรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 142 ขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยให้บุคคลทั้ง 3 พ้นจากตำแหน่งโดยด่วน ทั้งนี้เนื่องจากขณะนี้สถานการณ์วิกฤติมากจึงอยากให้ประธานวุฒิสภาได้พิจารณาเรื่องนี้อย่างละเอียดรอบคอบ โดยให้นำมาตรา 137 และ 139 มาประกอบการพิจารณาด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในบ้านเมือง จึงอยากให้ข้อยุติหรือการสิ้นกระแสความเสร็จเด็ดขาดไปอยู่ที่การวินิจฉัยของ

ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่อยากให้เรื่องหยุดอยู่ที่รัฐสภา แล้วกลายเป็นข้อถกเถียงกันไม่สิ้นสุดว่า ขัดรัฐธรรมนูญ หรือขัดกฎหมายใดหรือไม่

3. ความเป็นผู้นำที่สามารถผสมผสานผลประโยชน์

พันเอก สมคิด ศรีสังคมเป็นผู้นำคนหนึ่งที่มีความสามารถในการประสาน ประโยชน์ระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองในช่วงที่ทำหน้าที่ ทั้งนี้พิจารณาได้จากสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศกล่าวคือ คณะทหารมีพลเอก สันต์ จิตรปฏิมา รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 คณะปฏิวัติประกาศยุบคณะรัฐบาล รัฐสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญ ให้พลเอก เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นประจําองบัญชาการทหารสูงสุดและที่ปรึกษาคณะปฏิวัติ ให้พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบกเป็นนายทหารนอกประจําการ โดยประกาศว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบก ส่วนรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตั้งกองบัญชาการอยู่ที่ค่ายสุรนารี จังหวัด นครราชสีมา ได้ออกประกาศในฐานะผู้อำนวยการกองอำนวยการร่วมรักษาความสงบแห่งชาติ ปฏิเสธว่ามีได้ลาออกจากตำแหน่งแต่อย่างใด และการกระทำของพลเอก สันต์ จิตรปฏิมา และคณะ เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรัฐบาลจะเร่งดำเนินการให้ทุกสิ่งกลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว และในที่สุด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยึดอำนาจการปกครองกลับคืน โดยไม่เกิดเหตุการณ์รุนแรง ทหารฝ่ายปฏิวัติส่วนใหญ่ได้ยอมจํานนและนํากําลังกลับเข้าประจํากรมกอง พลเอก สันต์ จิตรปฏิมา หนีไปได้ ส่วนพลโท วศิน อิศรางกูร ณ อยุธยา รองหัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้เข้ามามอบตัวต่อรัฐบาล ในวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524

ในการปฏิวัติครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีเกรงจะเกิดอันตรายแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ใกล้ชิด จึงได้อัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายา และสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา จากกรุงเทพฯ ไปประทับในค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2524 และได้เสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2524 รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการรวบรวมและดำเนินคดีคณะผู้ก่อการปฏิวัติ ให้ผู้ร่วมก่อความไม่สงบแห่งชาติรายงาน จนถึงเวลาที่กำหนดในช่วยสุดท้ายของการรายงานตัว มีผู้รายงานตัวครบ 289 คน เป็นพลเรือน 110 คน ตำรวจ 25 คน และทหาร 154 คน พวกทหารเป็นกลุ่มทหารหนุ่ม

ที่เรียกว่า ยังเตอร์ก (Young Turk) เป็นแกนกลาง อันมีพันเอก พัลลภ ปิ่นมณี พันเอก บวร งามเกษม พันเอก วีระยุทธ อินวะชา พันเอก มนูญ รูปขจร พันเอก สมบัติ รอดโพธิ์ทอง พลเรือน ที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่นายรักศักดิ์ วัฒนพานิช และนายบุญชนะ อัดถากร ต่อมาเมื่อพระราชกำหนด นิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบเพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึง วันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2524

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 พุทธศักราช 2521 ยังไม่เป็นที่น่าพอใจของ บุคคลทั่วไป จึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (ครป.) โดยมีพันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นประธานได้จัดประชุมสมัชชา ครป.ระหว่างวันที่ 1-3 พฤษภาคม พ.ศ.2524 ได้ แลกผลการประชุมว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญจะมีหลักการสำคัญ อาทิ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี กิ่งหนึ่งต้องมาจากเลือกตั้ง และต้องแสดงบัญชีทรัพย์สิน ผู้มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี และสังกัดพรรคการเมือง ให้สิทธิในการชุมนุมและจัดตั้งสภาพแรงงาน ให้ยกเลิกนิโทษกรรม เพื่อป้องกันมิให้เกิดการปฏิวัติและอื่น ๆ ซึ่งจะนำเสนอต่อนายกรัฐมนตรีต่อไปในครั้งนั้น

นอกจากนี้ในการพยายามแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นมากมายภายในประเทศ ก็เป็นการกระทำที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำที่สามารถผสมผสานประโยชน์ได้เป็นอย่างดี อีกหนึ่ง เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการประสานประโยชน์ คือ เมื่อครั้งที่พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรีและอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี แทนจอมพล ถนอม กิตติขจร ที่ลาออกจากตำแหน่ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้จัด รับมนตรีร่วมคณะรวม 28 คน คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมาย นิรโทษกรรมแก่นิสิต นักศึกษา ประชาชน ที่ได้ร่วมขบวนการเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้แต่งตั้งให้ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการรักษา ความสงบ ต่อมาในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2516 รัฐบาลประกาศยึดทรัพย์สินของจอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพล ประภาส จารุเสถียร พันเอก ณรงค์ กิตติขจร และภรรยาของทั้ง 3 คน รัฐบาล ชุดนี้ได้ริเริ่มจัดรายการทางโทรทัศน์ "พบประชาชน" 2 เป็นครั้งแรก เพื่อสร้างความเข้าใจกับ ประชาชน ในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2516 รัฐบาลต้องการให้มีการแต่งตั้งสภานิติบัญญัติ แห่งชาติแทนชุดเก่าซึ่งได้รับการแต่งตั้งมาตั้งแต่รัฐบาลชุดก่อน และยังต้องการให้มีการร่าง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แทนธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ดังนั้น จึงได้มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมัชชาแห่งชาติ จำนวน 2,347 คน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม

พ.ศ. 2516 และมีพระราชกฤษฎีกายุบสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดก่อน ซึ่งยังคงสภาพอยู่ให้
 สิ้นสุดเมื่อ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2516 การยุบสภา ครั้งนี้ไม่ใช่เพราะความขัดแย้งระหว่างรัฐสภากับ
 รัฐบาล แต่เพื่อให้มีการแต่งตั้งสภาชุดใหม่เข้ามาแทนที่ เนื่องจากสมาชิกสภาแห่งชาติมีจำนวน
 มาก ประกอบด้วยบุคคลทุกแขนงอาชีพซึ่งรวมถึงผู้ใช้แรงงานถึงสามล้าร้อยจ้าง จึงต้องใช้
 สนามราชตฤณมัยสมาคมเป็นที่ประชุม พิธีเปิดประชุมจัดในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2516 พลตรี
 พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเป็นประธานของที่ประชุม สมาชิกแห่งชาติ
 ได้เลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 299 คน สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับการ
 โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง และประชุมกันเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2516 โดยมี
 หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พลเอก ส้ารววย แพทยกุล
 และนายประภาศน์ อวยชัย เป็นรองประธานสภาคนที่ 1 และคนที่ 2 ในวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.
 2517 พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ทำหน้าที่ประธานประโยชน์นี้ได้สำเร็จจนทำให้สภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติได้เสนอกฎหมายยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิวัติที่ให้จำคุกอดีตผู้แทนราษฎร 3 คน คือ
 นายอุทัย พิมพ์ใจชน นายอนันต์ ภักดีประไพ และนายบุญเกิด หิรัญคำ บุคคลทั้ง 3 จึงได้รับปล่อย
 ตัวจากเรือนจำบางขวาง

นอกจากนี้ในช่วงของการดำรงตำแหน่ง ส.ว. อุดรธานี ได้ร่วมกับ พลตรี อินทร์นัย
 ยอดบางเตย หรือ เสถ.ยอด ส.ว.เชียงใหม่ ประธานคณะกรรมการการปกครองวุฒิสภา
 พร้อมคณะจำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายบุญเลิศ ไพรินทร์ ส.ว.ฉะเชิงเทรา นายวิชัย ครอบงายติ
 ส.ว.อุบลราชธานี ได้เดินทางมายื่นหนังสือกล่าวโทษคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)
 ต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ขอให้ทำผิดประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ละเว้นการปฏิบัติ
 หน้าที่โดยมิชอบ และมาตรา 112 หมิ่นพระบรมเดชานุภาพต่อพระมหากษัตริย์ เนื่องจากปัญหา
 ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ยึดเยื้อมา 2 ปี แม้ประธานวุฒิสภาจะทำหนังสือแสดงความเห็น
 ว่า ควรให้คุณหญิงจรรุวรรณ เมณฑกา กลับมาดำรงตำแหน่ง แต่ คตง.ก็ยังไม่เลิกและทำผิด
 ซ้ำซาก ไม่คำนึงถึงรัฐธรรมนูญและกฎหมายอาญา ซึ่งเมื่อตำรวจสอบสวนแล้วสาวถึงใคร ทางตน
 และคณะก็จะดำเนินการต่อ ทั้งนี้ หนังสือกล่าวโทษได้ระบุผู้ถูกกล่าวโทษแบ่งเป็น 2 กลุ่ม
 ประกอบด้วย กลุ่มแรก คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ชุดที่ นายปัญญา ต้นติวงค์ เป็นประธาน
 พร้อมพวกรวม 7 คน ส่วนชุดที่ 2 เป็นคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ชุดที่นายณรงค์ ศรีพิมล เป็น
 ประธาน พร้อมพวกรวม 10 คน ซึ่ง คตง.ทั้งสองชุด อ้างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญและลงมติ
 ให้สรรหาผู้ว่าการ สตง.คนใหม่ ทั้งที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ระบุเพียงว่า การสรรหามีชอบ
 ด้วยกฎหมายเท่านั้น และคำวินิจฉัยก็ไม่มีฐานกฎหมายเพิกถอนพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

คุณหญิงจรรยาภรณ์ได้ จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และกระทำผิดต่อพระมหากษัตริย์ โดยมี ส.ว.เข้าร่วมลงชื่อ 23 คน ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มอบหมายให้ พันตำรวจเอก วิวัฒน์ชัย ถนัดหนังสือ รองเลขาธิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้รับเรื่องและดำเนินการต่อไป

4. ความเป็นผู้นำที่มีความคิดริเริ่มและวิสัยทัศน์กว้างไกล

แรงจูงใจในการเริ่มเล่นการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ก็คือ การได้พบเห็น ความทุกข์ยากของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสานสมัยก่อน ซึ่งยังขาดปัจจัยสี่ ในการดำเนินชีวิตอย่างมาก จึงคิดอยากจะเป็นเจ้าเมือง (ผู้ว่าราชการจังหวัด) มาตลอด เพื่อที่จะ ได้เป็นผู้มีอำนาจ มีโอกาสที่จะได้ช่วยเหลือคนจน คนที่ไม่มีปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ให้ได้มีการ พัฒนา ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับการได้มีโอกาสได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมือง ก็ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ และสนใจด้านการเมืองมากยิ่งขึ้นและประกอบกับการได้ศึกษาต่อต่างประเทศ

ดังนั้นบุคลิกผู้นำอีกอย่าง ที่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม คือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล บุคลิกนี้ก่อตัวตั้งแต่ยังไม่ก้าวมาเล่น การเมือง ไม่ว่าจะทางด้านการดำเนินชีวิตส่วนตัวหรือในช่วงของการรับราชการ หรือแม้แต่ การตัดสินใจลงเล่นการเมืองวิธีการใหม่ ๆ หลาย ๆ อย่างที่ได้ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อสร้าง คุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ประชาชน และเพื่อนผองรอบข้าง

กิจการที่เกิดจากการคิดริเริ่มของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ที่เห็นได้ชัด คือ สมัยก่อนสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาซึ่งเป็นกลไกสำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติขึ้นอยู่กับสำนัก นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร เป็นการขัดกับหลักการระบอบประชาธิปไตย ได้ร่วมกับ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระหว่าง “แผ่นดินไร้สภาผู้แทน” ทำการรณรงค์ให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง จนสมัยต่อมาได้มีการเสนอกฎหมายแก้ไขเปลี่ยนแปลงเรียกย่อตั้งปรากฏให้เห็นทุกวันนี้

นอกจากนี้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้นำแนวทางการหาเสียงในรูปแบบใหม่ๆ ที่ไม่มีหวัคະແນน ไม่ซื้อเหล้าเลี้ยง เพราะสมัยก่อนต้องซื้อมาหาเสียง บ้างก็ใช้การเดินเท้า ผลที่ได้ คือ ความสนุก กับเป็นที่รู้จักของประชาชน กลยุทธ์ที่ใช้ในสมัยนั้น คือเข้าหาผู้ใหญ่บ้านให้ช่วย ดีเกราะเคาะไม้เรียกลูกบ้านมานั่งฟังการปราศรัย ภายหลังที่ได้เป็นหัวหน้าพรรคสังคมนิยมประเทศไทยแล้ว พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังได้มีนโยบายมีการทำงานอย่างรวดเร็วจับพลัน ทันสถานการณ์ โดยเฉพาะงานด้านความคิดและการเมือง ที่จะมีค่าแถลงการณ์ต่อสถานการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การปราศรัยที่มีพลังที่ท้องสนามหลวงและต่างจังหวัด ซึ่งมีประชาชนมาฟัง อย่างแน่นขนัด การอบรมและพูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์ และการเคลื่อนไหวกับสมาชิก

ทั่วประเทศ การลงพื้นที่เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของชาวบ้าน ทั้งในส่วนของกรรมการ ผู้ใช้แรงงานเกษตรกร นักศึกษา และองค์กรประชาชน

อีกหนึ่งทัศนะของพันเอก สมคิด ศรีสังคมที่บ่งบอกถึงความคิดริเริ่มและการมี วิสัยทัศน์ที่กว้างไกลพันเอก สมคิด ศรีสังคมยังกล่าวไว้ตอนที่ท่านเป็น สสร.

“การเมืองไทยในปัจจุบันยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรเนื่องจากยังมุ่งเน้นในการพัฒนา ด้านวัตถุมากเกินไป ส่วนเรื่องของการปฏิรูปการเมืองเห็นว่าควรปฏิรูปคนก่อนเป็นสิ่งแรกแล้ว ค่อยมองกันว่าจะปฏิรูปการเมืองในทิศทางใด”

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ขณะทำหน้าที่ ส.ว. อุตรธานี ได้กล่าวถึงความคิดเห็นที่มี ต่อการพัฒนาการเมืองไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเนื่องในโอกาสวันครบรอบ 74 ปี แห่งการ เปลี่ยนแปลงการปกครองไทย 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ว่า ปัจจุบันการเมืองจะเน้นพัฒนาทางด้าน วัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ จึงส่งผลให้การเมืองไทยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร เห็นได้จากเรื่องของการ ซื้อเสียงที่ปัจจุบันยังมีนักการเมืองบางคนใช้วิธีดังกล่าวเพื่อที่จะเป็นช่องทางให้ตนเข้ามาทำ หน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนและกอบโกยผลประโยชน์ในภายหลัง

พันเอก สมคิด ศรีสังคมยังได้ให้ความเห็นในเรื่องของการปฏิรูปการเมืองด้วยการ ปฏิรูปการเมืองไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากประชาชนยังไม่ได้รับการศึกษาด้านการเมืองจาก ผู้มีอำนาจ นักวิชาการ หรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านการเมืองเท่าที่ควร ดังนั้นตนเห็นว่าก่อนที่จะมี การปฏิรูปการเมืองควรที่จะปฏิรูปคนก่อนเป็นสิ่งแรก โดยเน้นทางด้านคุณธรรม ศีลธรรมและ จริยธรรม รวมไปถึงเรื่องของการพัฒนาสถาบันครอบครัว การศึกษาและศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐาน ในการพัฒนาคนให้เป็นคนดีและเป็นคนเก่ง และยังได้กล่าวถึงแนวความคิดที่จะก่อตั้งสถานศึกษา ขึ้นโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นในเรื่องของความรู้คู่คุณธรรม สร้างเด็กให้เป็นคนเก่ง และคนดีเพื่อเป็นนักบริหารที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของพันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังปรากฏให้เห็นอยู่ต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าปัจจุบันพันเอก สมคิด ศรีสังคมจะมีอายุมากแล้วก็ตาม แต่ในการเข้าสภาแต่ละครั้ง พันเอก สมคิด ศรีสังคมตั้งกระทู้ถามสด รัฐมนตรี หรือเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรี แดงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาโดยไม่มีการลงมติ ฯลฯ การมาประชุมวุฒิสภาอย่างต่อเนื่อง กล่าวแสดงความคิดเห็น แม้บางครั้งจะต้องเดินทางออกต่างจังหวัด และผลงานที่โดดเด่น อีกประการหนึ่งคือ ท่านเป็น 1 ใน 4 ของวุฒิสมาชิกที่ยื่นหนังสือไปยังราชเลขาธิการเพื่อหาข้อยุติ

ปมปัญหาผู้ว่าการสำนักตรวจเงินแผ่นดิน ด้วยจุดยืนที่ชัดเจนโดยไม่คำนึงถึงกระแสสังคม แต่เพียงใด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคมเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์ กว้างไกลอย่างแท้จริง

5. ความเป็นผู้นำที่มีวาทะศิลป์

ตลอดระยะเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่ง ส.ส. และ ส.ว. อุดร อุดรธานี อย่างเข้มแข็ง เช่น การมาประชุมวุฒิสภาอย่างต่อเนื่อง กล่าวแสดงความเห็นที่เป็นตัวของตัวเองโดยใช้วาทะศิลป์ ได้ดีเยี่ยม โดยเฉพาะในกรณีของการร่วมแสดงความคิดเห็นในการร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ท่านได้เสนอและคัดค้านในหลายมาตรา เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความสมบูรณ์มากที่สุด

นอกจากนี้ยังมีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่พันเอก สมคิด ศรีสังคม ไม่เคยกล่าวหาใคร แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อส่งเสริม หรือหาแนวทางการแก้ไขเพื่อให้ เรื่องต่าง ๆ มีข้อยุติ เช่น การให้สัมภาระณ์เกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง ในข่าววิทยุรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ใจความว่า

“การเมืองไทยในปัจจุบันยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรเนื่องจากยังมุ่งเน้นในการพัฒนา ด้านวัตถุมากเกินไป ส่วนเรื่องของการปฏิรูปการเมืองเห็นว่าควรปฏิรูปคนก่อนเป็นสิ่งแรกแล้ว ค่อยมองกันว่าจะปฏิรูปการเมืองในทิศทางใด ปัจจุบันการเมืองจะเน้นพัฒนาทางด้านวัตถุ มากกว่าทางด้านจิตใจ จึงส่งผลให้การเมืองไทยยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร เห็นได้จากเรื่องของการซื้อเสียงที่ปัจจุบันยังมีนักการเมืองบางคนใช้วิธีดังกล่าวเพื่อที่จะเป็นช่องทางให้ตนเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนและกอบโกยผลประโยชน์ในภายหลัง”

พันเอก สมคิดยังได้ให้ความเห็นในเรื่องของการปฏิรูปการเมืองด้วยว่า

“การปฏิรูปการเมืองไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากประชาชนยังไม่ได้รับการศึกษา ทางด้านการเมืองจากผู้มีอำนาจ นักวิชาการ หรือผู้ที่มีความรู้ทางการเมืองเท่าที่ควร ดังนั้น ตนเห็นว่าก่อนที่จะมีการปฏิรูปการเมืองควรที่จะปฏิรูปคนก่อนเป็นสิ่งแรก โดยเน้นทางด้าน คุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม รวมไปถึงเรื่องของการพัฒนาสถาบันครอบครัว การศึกษาและ ศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนให้เป็นคนดีและเป็นคนเก่ง”

นับได้ว่า ตลอดช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2512 จนถึง พ.ศ. 2549 เป็นเวลา 37 ปี ที่อยู่ในวงการเมืองและดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาเกือบทุกระดับ กล่าวคือ เป็นทั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หัวหน้าพรรคการเมือง เป็นต้น จึงทำให้พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีความผูกพันทางการเมือง และยังคงให้ความสนใจกับเรื่องราวทางการเมือง อยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งในปัจจุบันนี้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังคงเป็นบุคคลสำคัญทางการเมือง ซึ่งทั้งนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมือง ก็ให้ความสนใจในฐานะเป็นนักการเมืองคนสำคัญของประเทศไทยคนหนึ่ง

4. แนวคิดและบทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ช่วง พ.ศ. 2512 – 2549 ที่มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองไทย

4.1 แนวคิดทางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม

การวิจัยแนวคิดทางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม เริ่มจากการวิเคราะห์ ภูมิหลังส่วนตัวซึ่งสามารถมองภาพลักษณะเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้จากกิจกรรม 2 ด้าน คือ ด้านแรก มองผ่านการแสดงบทบาททางการเมือง การเสนอ ร่างกฎหมายสู่สภาผู้แทนราษฎรและอีกด้านคือการมองผ่านบทบาทที่ปรากฏนอกสภา เช่น งาน เขียนหนังสือ การเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นสิ่งสะท้อนถึงแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ซึ่งพอสรุปได้ 3 ลักษณะ คือ

4.1.1 แนวคิดท้องถิ่นนิยม

ท้องถิ่นนิยมมีความหมายใกล้เคียงกับชุมชนหรือชุมชนนิยม ซึ่งในที่นี้ หมายถึง พันธะผูกพันทางอารมณ์ที่มนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มมีต่อถิ่นที่อยู่อาศัย ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณี สัญลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเอง หรืออุดมการณ์ ความคิด ความรู้และปฏิบัติการทางสังคมใด ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในและภายนอก เพื่อที่จะดิ้นรนต่อกรอง ทำทางและหาทางออกให้กับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น ซึ่งอาจจะแสดงออกมาโดยการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น กลุ่มสมัชชาคนจน ดังนั้น ท้องถิ่นไม่ได้มีความหมายเพียงหน่วยในการตั้งถิ่นฐาน ตามที่ตั้งตามเขตการปกครอง เท่านั้น ท้องถิ่นต่าง ๆ มีความเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งก็คือ เป็น “ชุมทางวาทกรรม” หรือ juncture of discourses (พัฒนา กิติอาษา, 2543) ที่เป็นผลผลิตของปฏิสัมพันธ์ และพลวัตระหว่างผู้คน ในท้องถิ่นกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น ธรรมชาติ เพื่อนบ้าน ระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ รวมถึงค่านิยม ความเชื่อ กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์มีส่วนผลักดันให้ผู้คน

เริ่มหันกลับมาองวัฒนธรรมและเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์ของตนมากขึ้น เพื่อตอบโต้อำนาจและการครอบงำของกระแสโลกาภิวัตน์

กระนั้นขบวนการปฏิวัติทางการเมือง ก็มีความสำคัญยิ่งเช่นเดียวกับกับ สังคมที่มีคนเอาใจเอาเปรียบและชูดรีดทางกาย เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม บางครั้งความรุนแรง ก็อาจถูกตอบโต้ด้วยความรุนแรง ในประวัติศาสตร์แห่งสังคมอีสานลุ่มแม่น้ำโขง มีหลายต่อหลายครั้งที่พยายามต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ให้คนจนผู้ทุกข์ยากในแผ่นดิน ปลดแอกสภาพของการถูกกดขี่ และชูดรีดจนเกินไป ตั้งแต่เมื่อคนทางภาคอีสาน ถูกอพยพ-ผนวกให้เป็นส่วนหนึ่งของรัตนโกสินทร์ เกิดความคับข้องใจในความเป็นพลเมืองชั้นสอง และยังคงจำความหลังและความผูกพันกับทางเวียงจันทน์ ดังสะท้อนจากบทลำพื้นเวียง เมื่อถูกเก็บส่วยและชูดรีดทาง เศรษฐกิจและจิตใจ จึงรวมตัวกันแสดงปฏิกริยาขึ้น เพื่อไต่หาสังคมที่ปราศจากการชูดรีดหรือสังคม อุดมธรรม นอกจากนี้ในยุค 4 รัฐมนตรีอีสาน ผู้แทนราษฎรอีสานกลุ่มนี้ อย่าง นายเตียง ศิริขันธ์ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายถวิล อุดล หรือ นักการเมืองรุ่นต่อมาอย่าง นายไชแสง สุขใส นายแคล้ว นรปติ พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นต้น พยายามเข้าไปต่อสู้เรียกร้อง ในสภาเพื่อให้รัฐส่วนกลางสนใจคนภาคอีสานบ้าง ดูแลคนยากจนในแผ่นดินบ้าง บางคราว ก็สำเร็จ บางคราวก็ถูกตั้งข้อหาว่า "เป็นคอมมิวนิสต์" บางครั้งเป็น "กบฏแบ่งแยกดินแดน" แล้วถูก อุ้มฆ่าอย่างโหดร้ายทารุณ อันเป็นมูลเหตุสำคัญ ที่นำมาสู่ขบวนการปฏิวัติของประชาชน ครั้งยิ่งใหญ่แห่งภาคอีสาน สืบมาในยุคสงครามประชาชน ที่เริ่มต้นด้วยเสียงปืนแตกที่บ้านนาบัว นครพนม ปี 2508 (มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน 3 กุมภาพันธ์ 2549)

แนวคิดท้องถิ่นนิยมของพันเอก สมคิด ศรีสังคม ดังปรากฏในรูปของ ปณิธานที่ตั้งไว้

"จะขออาสารับใช้ประเทศชาติและประชาชน เพื่อใช้หนี้แผ่นดินด้วยความจริงใจ และซื่อสัตย์สุจริต"

ด้วยปณิธานดังกล่าว ทำให้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งใน และนอกสภาอย่างแข็งขัน เพื่อรับใช้ประเทศชาติ หน้าที่นอกสภาได้แก่ การร่วมกับนายอุดร ตันติสุนทร อดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดตากและ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยกับอาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตั้งมูลนิธิส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการให้การศึกษาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นแก่

สมาชิกสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบจัดตั้ง “ชมรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด” ขึ้นทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อร่วมมือกับทางจังหวัดและสภาท้องถิ่นจัดหานักวิชาการไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ซึ่งทำให้พิจารณาได้ว่า แนวคิดและเป้าหมายมิได้มุ่งอยู่ในเฉพาะจังหวัดที่ตนเป็นผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่เป็นการแก้ไขปัญหาหลักของท้องถิ่นและภูมิภาค ประเทศชาติ โดยรวมมากกว่า

พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นผู้เอาใจใส่ประชาชน ใครเดือดร้อนก็จะคอยช่วยเหลืออยู่เสมอ โดยเฉพาะชาวบ้านที่ยากจน หรือถูกกลั่นแกล้ง โดยเมื่อทราบปัญหาจะรีบหาทางช่วยเหลือบรรเทาปัญหาทันที ทำให้ชาวบ้านในภาคอีสานมักจะมีใจถึง พันเอก สมคิด ศรีสังคม อยู่เสมอที่มีเรื่องเดือดร้อนขึ้นมา

“ชาวบ้านร้องเรียนถูกข้าราชการและนายทุนกลั่นแกล้งการแก้หนี้ นอกระบบ เมื่อวันที่ 21 ก.ย. ตัวแทนชาวบ้านจากจังหวัดสกลนคร ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานี้นอกระบบ เดินทางมาที่รัฐสภา เพื่อยื่นเรื่องร้องเรียนต่อ พ.อ.สมคิด ศรีสังคม ส.ว. อุดรธานี ขอความช่วยเหลือกรณีถูกนายทุนเงินกู้หลอกให้กู้เงิน และแอบเปลี่ยนสัญญาเงินกู้โดยเพิ่มวงเงินมากขึ้น ทั้งที่ก่อนหน้านี้ได้เข้าร้องเรียนกับ ส.ส.สกลนคร พรรคไทยรักไทย แต่ไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลืออะไรได้ และระหว่างที่รอทำคดีอยู่ มีชาวบ้านที่ถูกโกงต้องเสียชีวิตเนื่องจากตรอมใจ เพราะได้ขายทรัพย์สินมาชำระหนี้จนหมดเนื้อหมดตัว” (กรุงเทพธุรกิจ 220947)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคอีสานมีมากมายและหลากหลาย ทั้งปัญหาความยากจน ปัญหาการไม่รู้หนังสือ ปัญหาของเกษตรกร เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวได้รับความสนใจอย่างมากจากรัฐบาลไทย รากฐานของปัญหาภาคอีสานเป็นผลสืบเนื่องมาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ของคนอีสานที่ใกล้ชิดกับคนลาวในประเทศลาวมากเป็นพิเศษ ภาคอีสานมีสภาพเศรษฐกิจ การศึกษา และความเจริญด้านต่างๆ ที่ด้อยกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และภาคกลาง พันเอก สมคิด ศรีสังคม ก็ได้แสดงความห่วงใยและเอาใจใส่ประชาชนภาคอีสาน ซึ่งกำลังประสบปัญหาและมีความเดือดร้อน โดยกระตุ้นให้รัฐบาลดูแลความเดือดร้อนของประชาชนภาคอีสานให้ทันที่วงที่และได้อย่างรวดเร็ว

พันเอกสมคิด ศรีสังคม ส.ว. อุดรธานี กล่าวว่า สิ่งที่น่าห่วงหากเกิดโครงการคือเรื่องผลกระทบจากเกลือหางแร่เพราะภาคอีสานลมแรงในฤดูแล้ง พายุฤดูแล้งลมแรงมาก ขณะที่ฤดูฝนก็มีฝนมาก ที่ตั้งโครงการก็เช่นกันโรงแต่งแร่ตั้งอยู่บนเนินสูง กองเกลือกว้างเป็นกิโล

และสูง 40 เมตรไม่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้ลำบากก็เห็นว่าจะมีผลกระทบอยู่ชัด ๆ ในฐานะคนอุดรธานีผมไม่เห็นด้วยกับโครงการไม่ยากให้สร้างเหมืองแร่ในจังหวัดอุดรธานี (ประชาไท 9/02/2006)

นอกจากนี้ยังมีการนำปัญหาและความเดือดร้อนของชาวบ้านเข้าไปอภิปรายในรัฐสภา และในขณะเดียวกันก็นำการปัญหาที่ได้มีการอภิปรายในรัฐสภามาปราศรัยให้ชาวบ้านฟังว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับชีวิตเขาอย่างไร

4.1.2 แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย

อาจกล่าวได้ว่าความคิดทางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม นั้นนิยมในทางสังคมนิยมมาตั้งแต่ก่อนจะเข้าสู่การเป็นนักการเมืองแล้ว ดูจากความสนใจการชอบอ่านหนังสือ ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองต่างประเทศและทฤษฎีการเมืองตามกระแสแนวความคิดลัทธิสังคมนิยมประชาธิปไตย รวมทั้งการที่ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่างประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2492 ซึ่งในขณะนั้นพรรคแรงงาน ในประเทศอังกฤษกำลังได้รับความนิยมจากประชาชนชาวอังกฤษมากที่สุด นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษยังให้เสรีภาพในการคิด หรือตัดสินใจเรื่องต่างๆ ดังนั้น สังคมนิยมประชาธิปไตยจึงเป็นลัทธิหรือแนวความคิดที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสังคมนิยมอุดมคติ และสังคมนิยมมาร์กซิสต์ โดยสังคมนิยมประชาธิปไตยมีพื้นฐานแนวความคิดแบบสังคมนิยม และมีวิธีการต่อสู้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายตามระบบและวิถีทางประชาธิปไตย นักคิดลัทธิสังคมนิยมประชาธิปไตย ได้แก่ สังคมนิยมแบบสมาคมเฟเบียน ในประเทศอังกฤษ สังคมนิยมประชาธิปไตยตามแบบของคาร์ล เค้าท์สกี โดยสังคมนิยมประชาธิปไตย ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์ และทฤษฎีเกี่ยวกับค่าของแรงงาน มากเท่าใดนัก แต่เน้นการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีและค่อยเป็นค่อยไป สังคมนิยมประชาธิปไตยมีความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย และเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดีขึ้นตามเป้าหมายของสังคมนิยมนั้นไม่จำเป็นจะต้องใช้วิธีการปฏิวัติล้มล้างระบบนายทุนด้วยกำลังอาวุธหรือความรุนแรง แต่อาจเปลี่ยนระบบทุนนิยมให้กลายเป็นสังคมนิยมที่ละเล็กละน้อย ซึ่งต่างกับความคิดของมาร์กซ์และผู้เชื่อในทฤษฎีการปฏิบัติว่า สังคมนิยมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชนชั้นกรรมาชีพทำการล้มล้างระบบทุนนิยมเสียก่อน นักคิดฝ่ายสังคมนิยมประชาธิปไตยมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่พึงปรารถนานั้น จะต้องประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยและเป็นที่ยอมรับโดยสมัครใจของคนส่วนใหญ่

2. การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่รวดเร็วข้ามขั้นตอน กล่าวคือเป็นแบบวิวัฒนาการ
3. การเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องไม่ผิดศีลธรรมในสายตาของประชาชนนั้นส่วนใหญ่ ไม่ใช่ทำการฆ่ากวาดล้างคนเพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างนองเลือด
4. การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างสันติ ไม่ใช่การจับอาวุธเข้าประหัตประหารกัน

หลังจากที่พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้เดินทางไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษครั้งนั้น ท่านยังได้พบกับนางฟรานเซสกา คอนสแตนท์ ซึ่งต่อมาได้มีบทบาทกับพันเอก สมคิด ศรีสังคม เนื่องจากได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นภรรยา จึงอาจกล่าวได้ว่า นางฟรานเซสกา คอนสแตนท์ น่าจะมีอิทธิพลต่อพันเอก สมคิด ศรีสังคม ในด้านแนวคิดเกี่ยวกับสังคมนิยม ประชาธิปไตยอยู่มาก เนื่องจากนางฟรานเซสกา คอนสแตนท์ มีสัญชาติเป็นคนอังกฤษ และมีความใกล้ชิดกับรูปแบบการปกครอง แนวคิดทางการเมือง การปกครอง ของประเทศอังกฤษ โดยสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ อุดมการณ์แนวความคิด มายัง พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้เป็นอย่างดี

ต่อมาแนวคิดสังคมนิยมของนายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ได้ตกสืบทอดไปสู่นักเรียนกฎหมายที่เป็นลูกศิษย์ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ประศาสน์การให้เป็นแหล่งวิชาความรู้ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ช่วยสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม นายสงวน ตุลารักษ์ นายхим วีระไวทยะ นายดิเรก ชัยนาม นายทองเปลว ชลภูมิ นายจรรยา สืบแสง นายวิลาศ ไสธานนท์ และกลุ่มนักศึกษาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุดล นายจำลอง ดาวเรือง และนายเทพ โชติสุขิต นายเตี้ยง ศิริจันทร์ (จบอักษรศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่การที่นายเตี้ยง ศิริจันทร์ เป็นนักอ่านนักค้นคว้า และแสวงหาความรู้อยู่เสมอจึงเกิดแนวคิดเอนเอียงไปแนวทางสังคมนิยม) ส่วนพันเอก สมคิด ศรีสังคม นั้น ซึ่งต่อมาได้เป็นครูสอนที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูลในช่วง พ.ศ. 2480 ซึ่งโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่นายเตี้ยง ศิริจันทร์ นายถวิล เอี่ยมศิลา และนายปั้น แก้วมาตย์ เคยเป็นครูมาก่อน อาจกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งอาจได้สืบทอดแนวคิดสังคมนิยมมาจาก นายปรีดี พนมยงค์ ที่มีบทบาทในฐานะครู รวมทั้งได้รับอิทธิพลแนวคิดสังคมนิยมจากนายเตี้ยง ศิริจันทร์ครูรุ่นพี่ที่สอนอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน

ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยกับ พันเอก สมคิด ศรีสังคม อีกท่านหนึ่ง เนื่องจาก ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ เคยศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์และการเมือง และเป็นลูกศิษย์ของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งแน่นอนว่าจะได้ถูกถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าว อีกทั้ง ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์ ยังเป็นนักศึกษาสอบชิงทุนรัฐบาล ได้ไปเรียนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการคลัง ที่ London School of Economics & Political Science มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ทำให้ ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ ได้รับอิทธิพลจากลัทธิสังคมนิยมเพิ่มเติม รวมทั้งแนวทางการต่อสู้ในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ในนามขบวนการ “ข้างเผือก” สำหรับ พันเอก สมคิด ศรีสังคม แล้วน่าจะได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมือง และได้รับแนวคิดสังคมนิยมในช่วงที่ไปทำงานในหน้าที่นักวิชาการ ฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2512 โดยการชักชวนของ ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ สมัยนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

สิ่งที่สนับสนุนแนวคิดสังคมนิยมของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ร่วมกับ นายบุญเย็น วอทอง นายไชแสง สุกใส ซึ่งได้รับการฝึกจากคนรุ่นใหม่จากขบวนการนักศึกษา ก็ได้จัดตั้งเป็นพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย โดยชูคำขวัญว่า “ประชาชนต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดินนี้” โดยพรรค และกลุ่มสังคมนิยม ในสมัยนั้นได้ดำเนินการต่อสู้ทางรัฐสภาเพื่อปกป้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนคนยากคนจนอย่างเต็มที่ ต่อมาเกิดกรณีนองเลือด 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และได้มีการรื้อฟื้นอำนาจเผด็จการขึ้นใหม่ ภายใต้รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ปรากฏว่าพรรคการเมืองแนวทางสังคมนิยมนั้นได้รับความเสียหายอย่างมาก เพราะไม่เพียงแต่พรรคทั้งสามจะต้องล่มสลายตัวลงเท่านั้น นักการเมืองแนวทางสังคมนิยมต่างก็ถูกข่มขู่คุกคามจนต้องประนีประนอม เลิกการต่อสู้ หรือหันไปใช้ต่อสู้ด้วยวิธีการจับอาวุธร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจำนวนไม่น้อย แต่อำนาจเผด็จการนั้น ก็มีได้มีความยั่งยืน ได้เกิดการรัฐประหารโค่นเผด็จการของยุคธานินทร์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 และรัฐบาลทหารที่ขึ้นมาแทน กลับมีแนวโน้มผ่อนปรนลงทำให้โอกาสแห่งการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยเกิดขึ้นอีกครั้ง การเลือกตั้งครั้งใหม่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2522 พรรคแนวร่วมสังคมนิยม และพรรคสังคมนิยมได้รวมตัวกัน เป็นพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย โดยมี พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นหัวหน้าพรรค นายแคล้ว นรปติเป็นเลขาธิการพรรค ขณะที่พรรคพลังใหม่ก็ฟื้นตัวเช่นกัน แต่ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยไม่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเลย ในขณะที่พรรคพลังใหม่ยังคงได้มา 8 เสียง

ใน พ.ศ. 2529 ความตกต่ำถึงขีดสุด เมื่อพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยไม่สามารถที่จะหาผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ครบตามจำนวนที่ระบุในกฎหมายรัฐธรรมนูญขณะนั้น จึงต้องปล่อยสมาชิกพรรคไปลงสมัครในนามพรรคอื่น ทำให้ต้องยุบพรรคในระยะต่อมา นายสุธี ภูวนันท์ ซึ่งย้ายไปสมัครพรรคประชาธิปัตย์ ได้ให้เหตุผลถึงการย้ายพรรคว่า เนื่องจากสภาพพรรคเดิมนั้น ไม่สามารถจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ แนวทางของพรรคไม่อาจบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ และไม่พร้อมที่จะส่งผู้สมัครลงได้ครบ (มติชน 23 มิถุนายน 2529) แต่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้รับเลือกตั้งในนามพรรคแรงงานประชาธิปไตย นายแคล้ว นรปติ ได้รับเลือกในนามพรรคกิจประชาคม นายชานี ศักดิ์เศรษฐู ได้รับเลือกในนามพรรคประชาชน ส่วนพรรคพลังใหม่ก็มีสภาพที่ไม่ดีกว่านั้นมากนัก เพราะได้รับเลือกตั้งมาเพียงคนเดียว คือ นายเรวูฒิ จินดาพล (ภูเก็ต) ซึ่งเป็นสมาชิกที่กรรมการพรรคไม่อาจจะควบคุมได้ จนในที่สุดต้องลงมติขับจากพรรคเมื่อ พ.ศ. 2530

แต่ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังดำเนินชีวิตบนเส้นทางการเมืองมาได้ จวบจนถึงปัจจุบันผ่านการดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วหลายตำแหน่ง อาทิ สมาชิกสมัชชาแห่งชาติ และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (พ.ศ.2516-2517) ประธานคนแรกของโครงการรณรงค์เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย (ครป.) (พ.ศ. 2518-2529) สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 (พ.ศ. 2539) และสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานี (พ.ศ. 2543-2549) แนวทางการทำงานของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม สะท้อนให้เห็นแนวคิดแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยที่ปรากฏร่วมกับสมาชิกกลุ่มนี้คือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากราษฎรให้เข้ามาใช้อำนาจนิตินบัญญัติถ่วงดุลกับฝ่ายบริหาร โดยถือว่าสมาชิกย่อมมีสิทธิและสามารถจะเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรได้โดยเสรีและพยายามเสนอแนวทางการต่อสู้ในสภาผู้แทนราษฎรได้โดยประชาธิปไตย

นอกจากนี้ยังมีงานอื่น ๆ ของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ที่สนับสนุนแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย เช่น ข้อความตอนหนึ่งในหนังสือ การปฏิรูปการเมืองกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เขียนไว้ว่า

“แนวคิดและกระบวนการที่จะทำให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ปรากฏความหมายที่แท้จริงเป็น “จิตวิญญาณ” ของประชาชนชาวไทย และสามารถส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการเมือง แนวคิดและกระบวนการดังกล่าวได้แก่

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นรากฐานการพัฒนาทุกด้านของประเทศ และเป็นกติกาแห่งการปกครองที่สื่อถึงเจตจำนงของชาติการกำหนด คุ่มครอง และเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของทุกองคาพยพในสังคม ล้วนอ้างอิงและสอดคล้องประสาธน์ถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ
2. กำหนดจัดวางระบบใหม่เพื่อสังคายนากระบวนการเมืองไทยที่เป็นอยู่ซึ่งกีดกร่อนความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยอยู่นั้น ให้เป็นระบบที่มหาชนมีความศรัทธายอมรับ
3. ปัจจัยพื้นฐานของสังคมที่ไม่อาจจะเลยได้ในการยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่นี้ ได้แก่ การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการคุ้มครองสิทธิของผู้ด้อยโอกาสในฐานะเป็นมนุษย์สังคม ซึ่งล้วนเป็นบทบาทที่สำคัญของรัฐอันพึงมีต่อประชาชน
4. สภาร่างรัฐธรรมนูญจะสนับสนุนให้เกิดการระดมความคิดจากประชาชนทุกหมู่เหล่าทุกวงการและทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เกี่ยวกับแนวทางที่จะยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปประมวลและสังเคราะห์ให้รัฐธรรมนูญที่จะยกร่างขึ้นมาจากเจตจำนงของมหาชนประสาธน์ไปกับมาตรฐานแห่งหลักวิชาการและประเพณี เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุดแห่งประเทศชาติ
5. ต้องมีการอ้างอิงกระบวนการอื่น ๆ อีกมาก ที่จะมารองรับหรือบังคับให้การเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็กฎหมายประกอบ ตลอดจนวัฒนธรรมและทัศนคติของคนในสังคมไทยที่จะสำนึกถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยนั้น”

ข้อเขียนดังกล่าว ของพันเอก สมคิด ศรีสังคม แสดงให้เห็นว่า ควรให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองได้อย่างแท้จริง การทำให้สิทธิเสรีภาพขึ้นพื้นฐานของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ มีผลบังคับใช้ได้ ในทางปฏิบัติอย่างเป็รูปธรรมจึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นและสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการเมืองของสังคมไทย เพราะสิทธิเสรีภาพขึ้นพื้นฐานที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ในความรู้สึกและวิถีชีวิตตามปกติของประชาชนคนไทย ย่อมจะเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นเตือนให้ทุกคนตระหนักในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่จะไม่ยินยอมสยบให้กับการใช้อำนาจรัฐที่เกินเลยหรือไม่ชอบธรรมด้วยประการใด ๆ

“พ.อ.สมคิด ศรีสังคม อดีต ส.ว.อุดรธานี สมาชิกกลุ่มมัชฌิมา กล่าวเสริมว่า การเมืองคืองานอาสาสมัครใช้ประชาชน ต้องใช้นักการเมืองที่มีประสบการณ์มาพัฒนาประเทศ การที่บ้านเมืองเกิดปัญหาทุกวันนี้ เพราะมีนักการเมืองที่มีความเด็กทางปัญญาพวกนี้เข้ามาไม่รู้จักประชาธิปไตย ทำให้ประเทศวุ่นวาย สืบเนื่องจากข้อเสนอร่างรัฐธรรมนูญให้นายกฯ มาจากคนนอก อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ปัญญาอ่อน เหมือนเด็กไร้ประสบการณ์ แทนที่จะช่วยรดน้ำพรวนดินให้ประชาธิปไตยเบ่งบาน กลับโง่เขลาเบาปัญญา ส่วนตัวไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ พล.อ.สະพรังกล่าว อย่าลืมนึกว่าคนเข้าสภาต้องมีประสบการณ์มาก เพราะต้องเข้าไปทำงานไม่ใช่ไปไถนา” (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 20 มี.ค.)

นอกจากนี้ในงานเขียน เรื่อง การปฏิรูปการเมืองกับการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน (25 : 69) ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตยอย่างชัดเจน พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้เขียนเกี่ยวกับเรื่องของประชาธิปไตยไว้ดังนี้

“ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในระบอบประชาธิปไตยก็คือ การประนีประนอม เมื่อมีความเห็นแตกต่างขัดแย้งไม่ตรงกัน ก็หันหน้าเข้าปรึกษาหารือหาทางปรองดองแบบจับเข่าคุยกันเพื่อให้ได้ข้อยุติ โดยฟังเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์และยอมรับฟังความคิดเห็นนั้นไว้ก่อน แม้เราจะไม่เห็นด้วยโดยในขณะเดียวกันก็มีน้ำใจแบบนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย มิใช่เข้าลักษณะ “บอลแพ้ คนไม่แพ้” หากแพ็คราวนี้ก็สู้ต่อไปและหาแนวทางชนะในคราวหน้าโดยสันติวิธี”

ในสังคมนิยมประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น ย่อมไม่มีการเอาชนะ คะคานกัน ด้วยวิธีการรุนแรง ไม่มีการยกพวกเข้าทำห้ำหั่นกัน โดยเฉพาะจะไม่มีคำว่า “เลือดตกอย่างออก หรือนองเลือด”

4.1.3 แนวคิดชาตินิยม

จากแนวคิดหลักทั้งสองลักษณะที่กล่าวมาได้นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในระดับกว้างออกมาจากประสบการณ์ที่จริงของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้สัมผัสจากการรับราชการและใช้ชีวิตคลุกคลีกับราษฎรชาวนา ข้าราชการ และผู้ประกอบการค้า แสดงให้เห็นว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคม เป็นคนรุ่นใหม่ ของภาคอีสานคนหนึ่งที่สำคัญในความเป็นไทย จึงน่าจะได้รับอิทธิพลของแนวคิดชาตินิยมซึ่งกำลังแพร่กระจายอยู่ในสังคมคนรุ่นใหม่ในเวลานั้น แนวคิดชาตินิยมเป็นแนวคิดที่ขยายออกมาจากแนวคิดท้องถิ่นนิยมในลักษณะที่สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องความก้าวหน้าของชาติอันเป็นแนวคิดที่มุ่งหวังอยากให้ประเทศเจริญก้าวหน้า ทัดเทียมเป็นที่

ยอมรับในสังคมการเมืองระหว่างประเทศและต้องการจัดอิทธิพลอันไม่ชอบธรรมของมหาอำนาจตะวันตก

อาจกล่าวได้ว่าการจัดตั้งโรงเรียนนอกจากจะเป็นการสะท้อนแนวคิดชาตินิยมแล้ว ยังอาศัยการจัดตั้งโรงเรียนเป็นพื้นฐานคะแนนเสียงสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังจะเห็นได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มผู้นำอีสานได้จัดตั้งโรงเรียนเพื่อหากลุ่มสนับสนุนที่มาจากลูกศิษย์ก่อนหน้าที่ ได้แก่ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้เข้าหุ้กับญาติ ๆ 3-4 คน ตั้งโรงเรียนราษฎรขึ้น พ.ศ. 2478 ระยะเวลาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาชายตั้งอยู่ที่วัดศรีทอง ต่อมาภายหลังเปลี่ยนเป็นโรงเรียนมัธยมชายในปี พ.ศ. 2481 นายจำลอง ดาวเรือง ได้จัดตั้งโรงเรียนเรืองวิทยานที่อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อ พ.ศ. 2480

ถึงแม้พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังมีได้ก่อตั้งโรงเรียนเป็นของตนเอง แต่ก็ได้เป็นประธานมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการประชาสัมพันธ์ขอทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากครอบครัวยากจนในชนบท ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันโดยร่วมมือกับประชาชนชาวญี่ปุ่นและสื่อมวลชนในประเทศญี่ปุ่น หรือนอกจากนี้ยังร่วมกับชาวญี่ปุ่นและอเมริกันจัดตั้งมูลนิธิเอเชีย ขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นศูนย์ประสานงานในการประชาสัมพันธ์การขอรับทุนการศึกษาข้างต้น จากพี่น้องชาวไทยและชาวอเมริกันในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่พันเอก สมคิด ศรีสังคม ก็คิดที่จะตั้งโรงเรียนที่สอนเกี่ยวกับเรื่องของการเมือง

โดยเริ่มปลูกฝังประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม ตั้งแต่ยังเด็ก ซึ่งตอนนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีแนวคิดทางการเมืองแบบลักษณะท้องถิ่นนิยม สังคมนิยมประชาธิปไตย และพัฒนาไปสู่ลักษณะชาตินิยมที่อยู่ในระดับรักและภูมิใจในชาติของตนเองโดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสร้างสรรค์ความเจริญแก่ท้องถิ่นและความก้าวหน้าของประเทศด้วยความเสียสละ โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบากด้วยเป็นผู้มีจิตใจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวอดทนเป็นที่สุด ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เป็นที่ยอมรับของชาวจังหวัดอุดรธานี ทำให้ท่านได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

4.2 แนวคิดทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อสังคมและการเมืองไทย

แนวคิดทางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ที่ได้สรุปได้ 3 ลักษณะได้แก่ แนวคิดท้องถิ่นนิยม แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย และแนวคิดชาตินิยม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อสังคมไทย และนักการเมืองรุ่นใหม่ ๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1 อิทธิพลต่อสังคมไทย

1) แนวคิดท้องถิ่นนิยมของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม นั้นช่วยสร้างที่พึ่งพิงให้กับประชาชนในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดใกล้เคียง เช่น การจัดตั้ง "ชมรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด" ขึ้นทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อร่วมมือกับทางจังหวัดและสภาท้องถิ่นจัดหานักวิชาการไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของชมรม โดยการจัดตั้งชมรมดังกล่าว เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหลักของท้องถิ่นและภูมิภาค ได้แก่ ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน หรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ปัญหาความยากจน ปัญหาที่ทำกิน เป็นต้น

“ชาวบ้านร้องเรียนถูกข้าราชการและนายทุนกลั่นแกล้งการแก้ปัญหานอกระบบ เมื่อวันที่ 21 ก.ย. ตัวแทนชาวบ้านจากจังหวัดสกลนคร ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาหนี้นอกระบบ เดินทางมาที่รัฐสภา เพื่อยื่นเรื่องร้องเรียนต่อ พ.อ.สมคิด ศรีสังคม ส.ว. อุดรธานี ขอความช่วยเหลือกรณีถูกนายทุนเงินกู้หลอกให้กู้เงิน และแอบเปลี่ยนสัญญาเงินกู้โดยเพิ่มวงเงินมากขึ้น ทั้งที่ก่อนหน้านี้ได้เข้าร้องเรียนกับ ส.ส.สกลนคร พรรคไทยรักไทย แต่ไม่สามารถดำเนินการช่วยเหลืออะไรได้ และระหว่างที่รอทำคดีอยู่ มีชาวบ้านที่ถูกโกงต้องเสียชีวิตเนื่องจากตรอมใจ เพราะได้ขายทรัพย์สินมาชำระหนี้จนหมดเนื้อหมดตัว”

อย่างน้อยที่สุด พันเอก สมคิด ศรีสังคม จะช่วยเหลือประชาชนตามหลักการทางการเมือง เช่น การนำปัญหาและความเดือดร้อนของชาวบ้านเข้าไปอภิปรายในรัฐสภา และในขณะเดียวกันก็นำการปัญหาที่ได้มีการอภิปรายในรัฐสภามาปราศรัยให้ชาวบ้านฟังว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเขาอย่างไร

2) แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย มีอิทธิพลในสังคมไทย คือการพยายามสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองได้อย่างแท้จริง การทำให้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ มีผลบังคับใช้ได้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมจึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นและสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการเมืองของสังคมไทย เพราะสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ในความรู้สึกและวิถีชีวิตตามปกติของประชาชนคนไทย ย่อมจะเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นเตือนให้ทุกคนตระหนักในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่จะไม่ยินยอมสยบให้กับการใช้อำนาจรัฐที่เกินเลยหรือไม่ชอบธรรมด้วยประการใด ๆ

3) แนวคิดชาตินิยมของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ซึ่งถือว่าเป็นคนรุ่นใหม่ของภาคอีสานคนหนึ่งที่สำคัญในความเป็นไทย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นการความก้าวหน้าของชาติ อันเป็นแนวคิดที่มุ่งหวังอยากให้ประเทศเจริญก้าวหน้า ทัดเทียมเป็นที่ยอมรับในสังคมการเมืองระหว่างประเทศและต้องการขจัดอิทธิพลอันไม่ชอบธรรมของมหาอำนาจตะวันตก ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวได้สร้างสิ่งที่ยิ่งใหญ่ให้คนในพื้นที่ภาคอีสาน เช่น การเปิดโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน ด้วยการก่อตั้งมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา และมูลนิธิเอเชีย ขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นศูนย์ประสานงานในการประชาสัมพันธ์การขอรับทุนการศึกษา ซึ่งความรักชาติของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้สร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนภาคอีสานได้อย่างดียิ่ง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศต่อไป

4.2.2 อิทธิพลต่อการเมืองไทย

แนวคิดของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีอิทธิพลต่อนักการเมืองไทยบ้าง เนื่องจากว่า ปัจจุบันระบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยสูง ดังนั้นแนวคิดหรือวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่าสามารถใช้แนวทางในการคิด หรือดำเนินบทบาททางการเมืองได้ไม่มากนัก

1) แนวคิดท้องถิ่นนิยม ส่วนใหญ่นักการเมืองที่มีถิ่นกำเนิด มาจากทางภาคอีสาน ส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดให้มีความรักในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งหมายความว่า นักการเมืองหลาย ๆ คนอยากเข้าสู่เส้นทางการเมืองเพื่อต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เจริญ และสามารถสร้างรายได้ภายในท้องถิ่น ให้สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง เช่น นายอดิศร เพียงเกษ นายอุดร ตันติสุนทร

2) แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย ของ พันเอก สมคิด ศรีสังคมมีอิทธิพลต่อการวางนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองได้อย่างแท้จริง การทำให้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมจึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นและสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการเมืองของสังคมไทย โดยพรรคการเมืองต่าง ๆ พยายามวางนโยบายเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์มากที่สุด เช่น

“จะสนับสนุนการรักษาพยาบาลฟรี และขยายความคุ้มครองโดยเพิ่มเติมโรค ที่รักษาฟรี ให้ครอบคลุมมากขึ้น และให้สามารถเข้ารับรักษาได้ในโรงพยาบาลของรัฐ ด้วยมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ” ของพรรคมิชมิมาประชาธิปไตย

4.3 บทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคม

4.3.1 สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 (2539)

ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 (2539) พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ร่วมนำกรอบทั้ง 3 กรอบ ไปรับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์และคณะกรรมการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นของประชาสัมพันธืประจำจังหวัดทั้ง 76 จังหวัดตลอดจนข้อเสนอของสถาบัน องค์กร กลุ่ม ชมรมต่าง ๆ ในสังคมและประชาชนโดยทั่วไปที่ได้ส่งความคิดเห็นมาแล้ว คณะกรรมการได้นำมาประกอบการพิจารณาด้วยความรอบคอบ และด้วยเหตุที่ระยะเวลาการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น คณะกรรมการได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น 3 คณะ เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญทั้ง 3 กรอบ ตามกรอบที่ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและข้อเสนออื่น ๆ เป็นเบื้องต้น

ร่วมประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่คณะอนุกรรมการทั้ง 3 คณะ ได้เสนอโดยได้เชิญสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญเข้าร่วมการรับฟังการประชุมคณะกรรมการตลอดจนความคิดเห็นและข้อสังเกตต่อคณะกรรมการในครั้งนี้ด้วย ตลอดการประชุม ทั้งนี้เพื่อได้รับทราบและเข้าใจถึงแนวคิดและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติแต่ละมาตราและความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติและหมวดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... ในโอกาสต่อไป

ร่วมดำเนินการยกกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช...
พร้อมกันนี้ได้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 22 ครั้ง

4.3.2 สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานี (พ.ศ. 2543-2549)

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานีเป็นระยะเวลา 6 ปีเต็ม เป็นสมาชิกวุฒิสภารุ่นแรกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ซึ่งเป็นวุฒิสภาอาวุโสสูงสุดในวุฒิสภา ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจที่สุดอย่างหนึ่งของท่าน เพราะท่านได้รับความไว้วางใจของพี่น้องชาวอุดรธานีโดยมีเมตตาเลือกท่านเข้ามาเป็น ส.ว. ท่านได้ทำหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็ง เช่น การมาประชุมวุฒิสภาอย่างต่อเนื่องกล้าแสดงความคิดเห็น แม้บางครั้งจะต้องเดินทางออกต่างจังหวัด และผลงานที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งคือ ท่านเป็น 1 ใน 4 ของวุฒิสมาชิกที่ยื่นหนังสือไปยังราชเลขาธิการเพื่อหาข้อยุติปมปัญหาผู้ว่าการสำนักตรวจเงินแผ่นดิน ด้วยจุดยืนที่ชัดเจนโดยไม่คำนึงถึงกระแสของสังคม

4.4 บทบาททางการเมืองของ พันเอก สมคิด ศรีสังคมที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ดำเนินบทบาททางการเมืองในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลานานหลายสิบปี ท่านได้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างของนักการเมืองที่ดีมาโดยตลอดไม่ว่าท่านจะได้รับตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม เช่น แนวทางการหาเสียงที่ไม่สัญญาว่าจะให้สิ่งของใด แต่กลับเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งคงมีนักการเมืองน้อยคนนักที่จะปฏิบัติอย่างนี้ได้ เพราะการเมืองไทยในปัจจุบันยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากยังมุ่งเน้นในการพัฒนาด้านวัตถุมากเกินไป

พันเอก สมคิด ศรีสังคม ยังเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดีของนักการเมืองเช่นการมาประชุมวุฒิสภาอย่างต่อเนื่อง กล่าวแสดงความเห็นที่เป็นตัวของตัวเอง ทั้งยังร่วมตรวจสอบฝ่ายบริหารผ่านเวทีกรรมการคณะต่างๆ แม้บางครั้งจะต้องเดินทางออกต่างจังหวัด โดยเฉพาะกรณีการเดินทางขึ้นตึกสนามบินสุวรรณภูมิ ถึง 6 ชั้น พันเอก สมคิด ศรีสังคมก็ไม่ลดละ นอกจากนี้ การเป็น 1 ใน 4 ของวุฒิสมาชิกที่ยื่นหนังสือไปยังราชเลขาธิการ เพื่อหาข้อยุติปัญหาผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ด้วยจุดยืนที่ชัดเจนโดยไม่คำนึงถึงกระแส

นอกจากนี้ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับบทบาททางการเมืองที่ควรค่าแก่การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักการเมืองรุ่นหลังได้ปฏิบัติตามอีก เป็นจำนวนมาก เช่น การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีหน้าที่ที่จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและสะท้อนความทุกข์ยากของประชาชนให้ฝ่ายบริหาร และฝ่ายต่าง ๆ ได้รับรู้และดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมือง หรือการเผยแพร่ความรู้ระบอบประชาธิปไตย โดยวิธีการโฆษณาและชักจูงให้ราษฎรสนใจการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ และความสำนึกทางการเมืองอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการสนใจปัญหาเฉพาะหน้า ถือเป็นหน้าที่ของนักการเมืองทุกคน ที่จะต้องคอยให้ความสนใจและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนทั่วไป และที่สำคัญที่สุด พันเอก สมคิด ศรีสังคมเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ หน้าที่ในการปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติและการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความศรัทธาอันดีงามต่อประชาชน การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวด้านของความเป็นผู้นำ

พันเอก สมคิด ศรีสังคม “ผู้ยืนหยัด มั่นคง ในสิทธิอันชอบธรรมต้องมาจากปวงชน” ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่นักการเมืองรุ่นใหม่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง

เช่น ความเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ความเป็นผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าตัดสินใจความเป็นผู้นำที่สามารถผสมผสานผลประโยชน์ ความเป็นผู้นำที่มีความคิดริเริ่ม และวิสัยทัศน์กว้างไกล และความเป็นผู้นำที่มีวาทะศิลป์ ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นดังนี้

3.1 ลักษณะท่าทาง พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีการวางตัวอย่างเหมาะสม ทั้งการแสดงออกโดยท่าทาง ท่วงทีวาจา การปรากฏตัว และการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจทั้งกับประชาชน และเพื่อนนักการเมืองด้วยกัน

3.2 ความกล้าหาญ พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีความกล้าหาญทั้งทางกาย และทางใจ มีความเด็ดขาด เป็นความสามารถในการตกลงใจอย่างทันที่ และประกาศ ข้อตกลงใจนั้นๆ ในลักษณะที่ชัดเจนและมั่นคง สามารถปฏิบัติได้

3.3 ความอดทน พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีความเข้มแข็งทางจิตใจและ ร่างกายในอันที่จะยืนหยัดต่อสู้กับ ความเหนื่อยยาก ความบีบคั้นและความยากลำบากทาง การเมือง

3.4 ความกระตือรือร้น พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีการแสดงออกถึงความ สนใจในงานอย่างจริงใจ และปฏิบัติอย่างจริงจัง เต็มใจและมองโลกในแง่ดีเสมอ เช่น การเข้าร่วม ประชุม สมาชิกวุฒิสภาอย่างไม่เคยขาด การปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด อุดรธานีอย่างเข้มแข็ง.

3.5 ความริเริ่ม พันเอก สมคิด ศรีสังคม มีการพิจารณาดูว่ามีอะไรควรจะ กระทำและจะเริ่มต้นปฏิบัติอย่างไร เช่น แนวคิดการก่อตั้งสถานศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นในเรื่องของความรู้คู่คุณธรรม เป็นต้น

3.6 ความซื่อสัตย์ พันเอก สมคิด ศรีสังคม ได้ยึดถือเป็นแนวทางหลักใน การดำเนินชีวิต พันเอก สมคิด ศรีสังคม กล่าวไว้ว่า "คนที่มีคุณธรรมและมีความรู้จะเป็นนักบริหาร ที่มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าได้ต่อไป"